

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 961

17. RUJNA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Hrvatski obrazovno-odgojni centar

**I dalje
na čekanju**

SADRŽAJ

8

Istraživanje »Varijacija u
demokraciji – globalno opadanje«
**Ozbiljna
kriza demokracije**

11

Počeo popis stanovništva
u Hrvatskoj samopopisivanjem
Popis »bez papira«

12

Ivan Anušić, osječko-baranjski
župan i potpredsjednik HDZ-a
**Potpora Hrvatima
u Srbiji mora biti
i na diplomatskoj razini**

20

Završena berba bresaka u Srijemu
Manji rod podigao cijenu

22

Smotra dječjih pjevača i zborova
**Pjesma i svirka
bez treme i straha**

30

U Subotici predstavljena
monografija *Cilika Dulić Kasiba*
autorice Olge Šram
**Autorica jedinstvenog
naivnog izraza**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Paralele

Pred početak nove školske godine u Subotici je svečano otvorena Mađarska predškolska ustanova i vježbaonica. U novom objektu osiguran je smještaj i obrazovanje za tri vrtiće i dvije jasličke grupe, odnosno za oko 100 mališana. Vrtić će funkcionirati kao samostalni vrtić, čiji je osnivač Mađarski nacionalni savet. Od polaganja kamena temeljca do ulaska mališana prošlo je manje od godinu dana. Još jedna u nizu lijepih vijest za mađarsku nacionalnu zajednicu.

Na istu takvu vijest, a mislim na Hrvatski obrazovno-odgojni centar, hrvatska nacionalna zajednica još će pričekati. Koliko? Ovisi od političke volje koja je očigledno potrebna da se cijela priča pomakne s »mrtve točke«. A na toj »mrtvoj točki« stoji već godinama tako da je i one najdobronamjernije teško uvjeriti da problem nije »još jedan papir koji fali« već nešto drugo. Problem je samo što je to drugo jače od svih argumenata, potreba, inicijativa. Kako drugačije tumačiti to što se više od dvije godine čeka da dizanjem ruke zastupnici u pokrajinskoj i gradskoj skupštini aminuju osnutak Hrvatskog obrazovno-odgojnog centra. I što je odgovor (barem onaj koji nam je stigao iz Pokrajine) krajnje neodređen po pitanju datuma kada će se steći (politički) uvjeti da se ta »kost u grlu« i proguta.

I kada već pravim paralele zgodno je ovdje usporediti kakva prava glede školskih i obrazovnih ustanova imaju druge manjinske zajednice u Vojvodini. Da ne širim priču ovdje, samo primjer – Slovačka gimnazija s domom učenika *Jan Kolar* u Bačkom Petrovcu postoji skoro jedno stoljeće i nikome ne smeta. Ili primjer osnovne i srednje škole s domom učenika *Petro Kuzmjak* u Ruskom Krsturu.

Ili kad već pravim paralele i primjer da su na sjednici Skupštine Grada Subotica izmijenjene odluke o osnivanju javnih poduzeća kako bi njihov službeni naziv bio i na »bunjevačkom jeziku«, koji je, da podsjetim, jedan od četiriju jezika u službenoj uporabi u Gradu Subotica. A Svetozar Miletić se i dalje ne zove Lemeš. Ako ne računamo ono što piše na papiru koji očito »trpi sve« ili drugim riječima nikoga ne obvezuje.

Z. V.

Povećati nazočnost policije u pograničnim naseljima

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini ima određeni broj informacija o pojavama koje u upravljanju kretanja migranata ne pridonose spokoju stanovnika naselja uz granice Srbije s Mađarskom i Hrvatskom. Te pojave se odnose na kretanja osoba iz migrantskih centara u Somboru i Subotici, te onih izvan tih centara, neprijavljenih, koje iz drugih krajeva bivaju dovezene neposredno u pogranična naselja i tu ostavljene. Riječ je o relativno velikoj frekvenciji i brojnosti vozila i osoba tijekom noći u pojedinim naseljima (napose u selima) i u atarima naselja, pri čemu migranti ulaze u obiteljske kuće koje su napuštene i u druge objekte, te oštećuju imovinu i uništavaju voćnjake, povrtnjake i usjeve. U nekim naseljima, čija se okolica zbog šumskih i močvarnih područja smatra slabije kontroliranom, te gdje su pokušaji prelaska državne granice masovniji, tijekom ljetnih mjeseci izostala je nazočnost granične i prometne policije. U razdobljima prije toga, kada je frekvencija migranata bila daleko manja, u istim selima policijske patrole bile su češće, a vozila policije boravila su u njima dulje, što je kod stanovništva pridonosilo većem osjećaju sigurnosti.

Smatramo da su Hrvati, na potpuno identičan način kao i ostali stanovnici graničnih područja, nosili i nose

i dalje teret (produljene) migrantske krize, uz ne male financijske štete, napose u poljoprivredi, za koje se nadoknada ne može potraživati. Podcrtavamo da to nikada nije bilo praćeno aktivnostima koje bi štetile migrantima. Ipak, u slučajevima veće nazočnosti migranata postojale su aktivnosti njihova premještanja iz migrantskih centara na sjeveru Bačke, koje su po pravilu slijedile nakon incidenata u kojima nije sudjelovalo lokalno stanovništvo. Očekujemo da bi veća nazočnost policije u područjima uz samu granicu mogla pridonijeti većem spokojstvu lokalnoga stanovništva.

DSHV iskazuje i očekivanje da sastanci načelnika upravnih okruga i lokalnih samouprava sa službama sigurnosti koji se povremeno organiziraju, a koji se završavaju bez zaključaka za javnost, trebaju uključivati i predstavnike Savjeta mjesnih zajednica u pograničnim naseljima, te druge zainteresirane strane (udruge, poljoprivrednike, vlasnike vikendica, političke predstavnike nacionalnih manjina s tih područja), kako bi cijela zajednica mogla koherentno i zajednički odgovarati izazovima boravka migranata u pograničnom području.

Predsjednik DSHV-a, Tomislav Žigmanov

Marin Piuković na skupu Mladeži HDZ-a

Stečena iskustva implementirati u razvitak naše zajednice

Tijekom proteklog vikenda, 11. i 12. rujna 2021. u Zagrebu je obilježena 31. obljetnica utemeljenja Mladeži Hrvatske demokratske zajednice i održan je treći Nacionalni dan Mladeži HDZ-a. Uz brojne uzvanike i članove Mladeži, ovome događaju nazočio je i predsjednik Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Marin Piuković**.

Nacionalni dan otvorili su predsjednik Mladeži HDZ-a **Ivan Vidiš** i predsjednik HDZ-a **Andrej Plenković**. Nazočnima su se obratili i zastupnik u Europskom parlamentu i član predsjedništva Mladeži HDZ-a **Karlo Ressler**, državna tajnica u Središnjem državnom uredu za demografiju i mlade **Željka Josić** te predsjednik Gradskog odbora HDZ-a Zagreb **Mislav Herman**.

Održana je i konferencija pod nazivom »Sadašnji i budući trendovi razvoja Hrvatske« u organizaciji Zaklade Konrad Adenauer, Zaklade Hrvatskog državnog zavjeta i Mladeži HDZ-a. Održane su dvije panel rasprave: »Klupa & posao: što učiti da bi od rada prosperirali« i »Zelena i digitalna tranzicija te klimatske promjene kroz prizmu Republike Hrvatske«.

Na Sjednici Nacionalnog odbora Mladeži HDZ-a predsjednik Mladeži DSHV-a Marin Piuković se obra-

tio nazočnima te ih upoznao s političkom situacijom u Vojvodini i Srbiji te društvenim položajem ovdašnjih Hrvata. U svojem obraćanju istaknuo je važnost sudjelovanja na ovakvim skupovima na kojima se mogu bolje upoznati i uspostaviti kontakte za uspješnu daljnju suradnju. Piuković je apostrofirao koliko je Hrvatima u Vojvodini značajna podrška koju pruža Vlada RH na čelu s predsjednikom Andrejom Plenkovićem te izrazio iskrenu zahvalnost za odobrena financijska sredstva namijenjena za izgradnju *Hrvatske kuće* te programima podrške kadrovskog snaženja ključnih hrvatskih institucija.

»Sudjelovanje na ovakvim i sličnim događajima motivira juće je za pripadnike naše zajednice jer je to prilika progovoriti o realnim situacijama i potrebama koje naša manjina ima. Pozitivnim smatramo i mogućnost da naši mladi imaju priliku vidjeti kako funkcioniraju veliki sustavi srodnih političkih stranaka i koje se aktivnosti poduzimaju pri organizaciji ovakvih skupova, te se nadamo kako će naši mladi stečena iskustva uspješno implementirati u razvitak naših institucija i zajednice«, kazao je Piuković.

H. R.

Dužijanca 2022. u Gradu Novom Sadu – Europskoj prijestolnici kulture

Gradonačelnik Grada Novog Sada **Miloš Vučević** održao je 14. rujna sastanak s predsjednicom Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji **Jasnom Vojnić** te direktorom Udruge bunjevačkih Hrvata **Dužijanca Marinkom Piukovićem** i dopredsjednikom Udruge **Ljiljanom Dulić**. Delegacija je s Vučevićem razgovarala o organizaciji proslave *Dužijance* u Novom Sadu u idućoj godini u kojoj će ovaj grad biti proglašen Europskom prijestolnicom kulture te o drugim aktualnim temama.

»Ovo je bio još jedan u nizu konstruktivnih susreta s gradonačelnikom Grada Novog Sada Milošem Vučevićem, grada čije je djelovanje jedan od izvrsnih primjera odlične suradnje i rješavanja konkretnih izazova hrvatske zajednice – od obnove Pillerkinog križa u Starom Majuru, pokretanja i procesa proglašenja Starog Majura kulturno-povijesnom cjelinom sve do izrade projekta obnove fasade crkve sv. Jurja. Gradonačelnik je iskazao spremnost

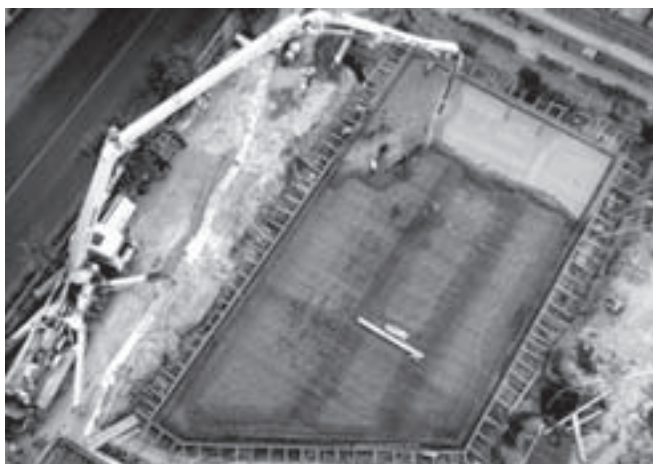
i podržao održavanje *Dužijance* u Gradu Novom Sadu, a operativni će dio tek uslijediti«, rekla je Vojnić.

Podsjetimo, Grad Novi Sad trebao je ove godine ponijeti titulu Europske prijestolnice kulture, što je odgođeno za 2022. godinu zbog epidemijske situacije. Inače, radi se o najznačajnijem projektu Europske unije u području kulture.

hmv.org.rs

Do konca godine *Hrvatska kuća* pod krovom

»**N**akon što je Vlada Republike Hrvatske, na sjednici održanoj 22. srpnja, usvojila Zaključak kojim se odobrilo 1.800.000 kuna za nastavak izgradnje *Hrvatske kuće* u Subotici te nakon što je taj iznos prebačen posredstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji je početkom kolovoza steklo potrebne uvjete za raspisivanje javne nabave za građevinske radove od strane HNV-a kao investitora«, navodi se na portalu HNV-a.

Nadalje se navodi kako je »kao i u slučaju javne nabave za prvi dio izgradnje *Hrvatske kuće* – poslovi gradnje podrumskih prostorija i postavljanja prve ploče – uspješ-

no provedena i ova javna nabava te je 14. rujna potpisan ugovor s izvođačem radova, koji treba do konca godine završiti vanjske građevinske radove na način da objekt bude pod krovom«.

Izgradnja podrumskih prostorija i postavljanje prve ploče ovih dana se privode kraju tako da će građevinski radovi na izgradnji *Hrvatske kuće* biti nastavljeni bez zastoja.

»Naravno da smo svi, ne samo u HNV-u, već kao cijela zajednica zadovoljni kako se ostvaruje ovaj kapitalni projekt. Zahvaljujući značajnim financijskim sredstvima koje je osigurala Vlada Republike Hrvatske na čelu s **Andrejem Plenkovićem**, dobili smo priliku isti uspješno realizirati. HNV se nanovo pokazao kao pouzdani partner u suradnji s tijelima vlasti u Republici Hrvatskoj, koji je sposoban ostvarivati i najsloženije projekte«, izjavila je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, navodi se na portalu HNV-a.

U ovom objektu će se nalaziti dvije krovne institucije Hrvata u Republici Srbiji: HNV i NIU *Hrvatska riječ*, a sa sadašnjim prostorima HNV-a i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata *Hrvatska kuća* će činiti jedinstvenu cjelinu. Svečanim polaganjem kamena temeljca, komu su prisustvovali ministar i izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića **Gordan Grlić Radman** te **Zvonko Milas**, tajnik SDU-a, 28. travnja ove godine obilježen je početak radova na spomenutom objektu, a do konca godine će biti završeni vanjski građevinski radovi, navodi se među ostalim na portalu HNV-a.

H. R.

Hrvatski obrazovno-odgojni centar u Subotici

I dalje na čekanju

Skupštine AP Vojvodine i Grada Subotice još nisu usvojile izmjene mreže srednjih, osnovnih škola i vrtića što je preduvjet da se krene u osnivanje obrazovno-odgojnog centra

Hrvatsko nacionalno vijeće usvojilo je koncem 2016. godine *Strategiju obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji* za razdoblje od 2017. do 2021. godine. Na temelju te strategije urađen je Elaborat obrazovno-odgojnog centra u Subotici, a Nacrt Elaborata službeno je predan kao dokument na sedmoj sjednici Međuvladinog mješovitog odbora, održanoj 30. i 31. siječnja 2018. godine u Beogradu i Monoštoru te je njegov osnutak ušao u preporuke ovog odbora. Od tada je prošlo više od tri i pol godine, ali je cijela priča i dalje gotovo na samom početku. Usprkos tome što se 2019. godine činilo kako će i Pokrajina i Grad Subotica poduzeti korake koji su potrebni da se priča o hrvatskom školskom centru počne i realizirati.

Pokrajina: Sve ispočetka

Jedna od razina vlasti koja svojim odlukama treba omogućiti osnivanje Hrvatskog obrazovno-odgojnog centra je i Pokrajina, koja je nadležna za mrežu srednjih škola. Iako je još prije dvije godine na sastanku radne skupine pri resornom Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice koja je formirana radi osnivanja Centra najavljeno da će Autonomna Pokrajina Vojvodina na prvoj narednoj sjednici Skupštine usvojiti odluku o izmjeni akta o mreži srednjih škola, to se nije dogodilo ni nakon dvije godine. A kako se da iščitati iz odgovora koji je *Hrvatskoj riječi* dostavljen iz Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice cijela priča vraća se na početak. Usprkos tome što je početkom 2020. godine *Hrvatska riječ* iz istog tog tajništva dobila odgovor da je materijal predan Tajništvu Pokrajinske vlade, gdje se, kako je tada rečeno, nalazi u fazi pripreme radi usvajanja na jednoj od narednih sjednica. Kako je tada rečeno nakon usvajanja od strane Pokrajinske vlade materijal treba biti upućen u dalju proceduru, radi usvajanja na sjednici Skupštine AP Vojvodine. No, čini se da je s novim sazivom pokrajinske Vlade stvar otišla korak unazad.

»Kako prethodni saziv Pokrajinske vlade nije razmatrao Prijedlog odluke o osnivanju Hrvatskog obrazovno-odgojnog centra, a u međuvremenu je, nakon održanih izbora formirana nova Pokrajinska vlada, postojala je potreba da se materijali koji su predani u proceduru, a

nisu se našli na dnevnom redu Pokrajinske vlade, upute podnositeljima na doradu. Također, u međuvremenu je došlo i do personalnih promjena u sastavu radne skupine za osnivanje Hrvatskog obrazovno-odgojnog centra i to predstavnika Hrvatskog nacionalnog vijeća i Subotičke biskupije. U skorašnje vrijeme očekuje se sastanak i nastavak rada ovog tijela«, navodi se u odgovoru koji je potpisao pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Zsolt Szakállas**, ne obrazlažući što još u materijalu čiji je već dio dostavljen Tajništvu Vlade APV, treba doraditi.

Grad: Šutnja

Istodobno, kada je prije dvije godine, na sastanku Radne skupine najavljeno kako će izmjena mreže srednjih škola uskoro biti pred nadležnim tijelima, obećano je i da će Grad Subotica potrebna akta, također u najbržem roku, staviti u skupštinsku proceduru, ali se na dnevnom

redu Skupštine Grada Subotice još uvijek nije našao. Prijedlog odluke o mreži osnovnih škola i vrtića. Zašto? To i još nekoliko drugih pitanja koja su vezana za Hrvatski obrazovno-odgojni centar poslali smo putem press službe gradskoj vlasti u Subotici, ali 12 dana nije bilo dovoljno da dobijemo odgovore. A htjeli smo znati zašto Grad Subotica još uvijek nije donio Odluku o izmjeni mreža predškolskih ustanova i osnovnih škola, što je preduvjet za dalje korake glede osnutka Hrvatskog školskog centra. Obzirom da su negativno mišljenje dostavili Nacionalni savjet bunjevačke nacionalne manjine i Nacionalni savjet njemačke nacionalne manjine uz isto obrazloženje – iz Elaborata se treba isključiti izučavanje bunjevačkog govora, je li to, bez obzira što ova mišljenja nisu obvezujuća, jedan od razloga odgađanja donošenja odluke o izmjeni mreže predškolskih ustanova i osnovnih škola? Ukoliko jeste, na temelju kojih propisa? Na ta i još neka druga pitanja odgovore do zaključenja ovog broja nismo dobili, pa će to biti tema kojom ćemo se baviti i u narednom broju *Hrvatske riječi*.

Centar

U Hrvatskom obrazovnom-odgojnom centru u Subotici predviđeno je izvođenje nastave na predškolskoj, osnovnoškolskoj te srednješkolskoj razini koja bi trebala biti realizirana po uzoru na ustanove sličnoga tipa u Pečuhu, Sarajevu i Banjoj Luci. Školski centar treba biti smješten u zgradama u ulicama Matije Gupca 8-10 i Harambašićevoj 5, koje su trenutačno u vlasništvu Subotičke biskupije, a koja ih je suglasna ustupiti za potrebe obrazovanja na hrvatskom jeziku. Prema Nacrtu elaborata, obrazov-

no-odgojni centar sadrži tri ustanove koje će obavljati djelatnost predškolskog, osnovnoškolskog i srednjeg obrazovanja i odgoja s maksimalno 430 djece. Nastava će se odvijati na hrvatskome jeziku, jednosmjenski u prijedpodnevnoj smjeni. U predškolskoj ustanovi planirano je tri odgojno-obrazovne skupine – jasleni uzrast, mješovita skupina i pripremni predškolski program s najviše 70 učenika. Za osnovnoškolsku naobrazbu predviđeno je osam odjela (od 1. do 8. razreda) u kojoj bi bilo do 240 učenika, dok će srednja škola biti gimnazija općeg tipa i imat će četiri odjela (od 1. do 4. razreda) s maksimalno 120 učenika.

Centar treba biti opremljen suvremenim namještajem za odgojne sobe i učione, učilima i opremom, sukladno standardima koje propisuje Srbija, ali i dodatno opremljene suvremenim učilima i opremom kao što su: montesori materijali, interaktivne ploče, bijele ploče, računala i projektori, sportski rekviziti, kabineti za fiziku i kemiju, jezike, informatički kabinet, ormarići u holu škole za odlaganje stvari učenika, izložbeni prostor.

Z. V.

Pupovac i dalje predsjednik SDSS-a

Dosadašnji predsjednik Samostalne demokratske srpske stranke dr. sc. **Milorad Pupovac** izabran je početkom rujna za predsjednika stranke i u narednom četverogodišnjem mandatu. Potpredsjednice su **Dragana Jeckov** i **Anja Šimpraga**, a potpredsjednici **Dejan Mihajlović** i **Jugoslav Vesić**. Izabran je i novi Glavni odbor od 61 članice i člana na čijem čelu je također dr. sc. Milorad Pupovac.

Predsjednik najvišeg stranačkog tijela – Glavne skupštine ostaje dr. sc. **Vojislav Stanimirović**, a potpredsjednici su **Boris Milošević**, **Mile Horvat** i **Nikola Ivanović**.

Podnoseći izvještaj o radu predsjednik Pupovac je naglasio da je stranka sudjelovala u tri izborna procesa.

»Na parlamentarnim izborima prošle godine i na ovogodišnjim lokalnim ostvaren je očekivani rezultat jer stranka i dalje ima troje zastupnika u parlamentu, a sa 165 vijećnika u predstavničkim tijelima treća smo stranka u državi. U odličan rezultat treba dodati i izvršne pozicije s 14 općinskih načelnika, 18 zamjenika načelnika i deset dožupana«, rekao je Pupovac.

Pupovac je rekao i da su zahvaljujući suradnji s Vladom, stranka i njeni predstavnici uspjeli riješiti ili su u završnom rješavanju nekih od ključnih problema Srba u Hrvatskoj.

Osim intenzivne suradnje s državnim institucijama RH, predsjednik je ukazao i na dobru suradnju s matičnom državom Republikom Srbijom. U tom kontekstu ukazao je na dva segmenta; pomoć Srbije u gradnji srpskih kulturnih centara na više destinacija u Hrvatskoj te traženje nestalih osoba.

Istraživanje »Varijacija u demokraciji – globalno opadanje«

Ozbiljna kriza demokracije

*Ove je godine švedski Institut V-Dem, koji na temelju velikog broja indikatora mjeri varijacije u demokraciji u državama svijeta Srbiju svrstao među prvih pet država u kojima se bilježi opadanje demokracije. Pri tome je Srbija od svih zemalja u regiji najlošije rangirana po stanju liberalne demokracije * Indeksi koje koriste su vrlo razvijeni i vrlo pouzdani naročito kada govorimo o formalnim demokratskim elementima i u tom kontekstu kada na tom indeksu padnete ispod prihvatljivog nivoa to vam pokazuje da je zaista riječ o ozbiljnoj krizi, kaže prof. dr. sc. Dušan Spasojević*

Kada je Srbija u godišnjem izvještaju Freedom House-a iz 2020. godine, prvi puta poslije 2003. svrstana u kategoriju »hibridnih režima« umjesto »polu-konsolidirane demokracije« reagiralo se s najvišeg mjesta u državi. Prošle godine je naime, prema izvještaju Freedom House-a, u klasifikaciji od pet kategorija (konsolidirane demokracije, polu-konsolidirane demokracije, hibridni režimi, polu-konsolidirani autoritarni režimi i konsolidirani autoritarni režimi) Srbija po prvi put od 2003. iz polu-demokracije pala u kategoriju »hibridni režim« koji

kih točnih primjedbi i nekih stvari koje moramo ispraviti u budućnosti«.

Komentirajući podatak da Srbija prvi put od 2003. godine u izvještajima Freedom House-a nije svrstana u kategoriju demokracija, Brnabić je napisala da »nijedan drugi relevantan izvještaj ili indeks demokracije nije registrirao ili nagovijestio« takav pad demokracije u Srbiji.

Međutim, ove je godine i švedski Institut V-Dem, koji na temelju velikog broja indikatora mjeri varijacije u demokraciji u državama svijeta, i znanstveno je utemeljeniji od

Freedom House-a, Srbiju svrstao među prvih pet država u kojima se bilježi opadanje demokracije. Pri tome, Srbija je od svih zemalja u regiji najlošije rangirana po stanju liberalne demokracije i nalazi se na 119. mjestu, dok je Slovenija na 40., Hrvatska na 44., Kosovo na 78., Sjeverna Makedonija na 79., Crna Gora na 94. i BiH na 96. mjestu.

U medijima se pojavilo skraćeno izvješće, s najopćijim trendovima i rezultatima, no zanimljivo je pogledati izblje kakvi su rezultati po dimenzijama demokracije i indeksima V-Dema, koji su vrlo razvijeni i pouzdani, kaže za Hrvatsku riječ profesor Fakulteta političkih nauka u Beogradu dr. sc. **Dušan Spasojević**:

države definira kao one u kojima vlast istovremeno može provoditi političku represiju i raspisivati izbore, u kojima su demokratske institucije krhke i postoje značajni izazovi u ostvarivanju političkih prava i građanskih sloboda.

Predsjednica Vlade Srbije **Ana Brnabić** je, reagirajući tada na izvještaj, poslala »odgovor« Vlade Freedom House-u, u kojem se tvrdi kako »predstavljanje Srbije kao zemlje koja prednjači u opadanju demokracije u Europi predstavlja pogrešno, zlonamjerno i netočno tumačenje kvantitativnih podataka iz izvještaja«. Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** je bio nešto blaži, rekavši u jednoj TV emisiji da je »s pažnjom pročitao izvještaj« i da je riječ »o političkoj deklaraciji u kojoj ima zanimljivih stvari«. Uz nekoliko sarkastičnih primjedbi dodao je i da »ima tu ne-

V-Dem Institut

V-Dem Institut je nezavisni istraživački institut kojeg je osnovao profesor **Staffan I. Lindberg** 2014. godine. Institut se bavi prikupljanjem podataka i formiranjem datoteka, ali je aktivan i na polju kreiranja politika. Nalazi se na Odsjeku za političke znanosti Sveučilišta u Gøteborgu u Švedskoj. Bave se pitanjima demokratizacije u različitim dijelovima svijeta, efektima demokratizacije, izbornim nasiljem, opstajanjem nejednakosti (neravnopravnosti) u novim demokracijama. Izdaju publikacije, među kojima se analiziraju najvažniji politički trendovi u određenoj državi.

Država	RANG	Indeks liberalne demokracije	Indeks izborne demokracije	Indeks liberalne komponente	Indeks egalitarne komponente	Indeks participatorne komponente	Indeks deliberativne komponente
SLOVENIJA	40 ↓	0.65 ↓	0.75	0.87	0.79	0.69 ↓	0.71 ↓
HRVATSKA	44	0.64	0.75	0.85	0.76	0.65	0.73
KOSOVO	78	0.43	0.61	0.66	0.67	0.49	0.64
SJEVERNA MAKEDONIJA	79	0.43	0.63	0.62	0.65	0.64	0.64
CRNA GORA	94	0.35	0.45	0.70	0.72	0.56	0.70
BOSNA I HERCEGOVINA	96	0.34	0.54	0.56	0.64	0.55	0.54
SRBIJA	119 ↓	0.24 ↓	0.34 ↓	0.52	0.73	0.55	0.62

»V-Dem radi na nešto drugačiji način od Freedom House-a koji je najpopularniji i najviše u oku javnosti. Indeksi koje koriste su vrlo razvijeni i vrlo pouzdani naročito kada govorimo o formalnim demokratskim elementima i u tom kontekstu kada na tom indeksu padnete ispod prihvatljivog nivoa to vam pokazuje da je zaista riječ o ozbiljnoj krizi. Kod drugih indeksa ponekad se ocjenjuju i elementi koji nisu u najužoj jezgri demokracije, kao što su mediji ili civilno društvo i slično, a ovdje baš imamo te dimenzije koje se bave samim izborima i onime što je srž demokratskog poretka«.

Kako se mjeri demokracija?

Ne postoji konsenzus oko toga što demokracija u najširem smislu znači osim da je to vladavina naroda (demosa). Ipak, autori istraživanja švedskog Instituta V-Dem, su nastojali konceptualizirati i raščlaniti koncept demokracije kako bi ju mogli mjeriti. Krenuli su od koncepta demokracije i sedam ključnih principa koji uobličuju naša razmišljanja o demokraciji, a to su izborni, liberalni, većinski, konsenzualni, participatorni, deliberativni i egalitarni. Svaki od ovih principa predstavlja različit način razumijevanja »vladavine naroda«.

U središte koncepta istraživači V-Dem-a su stavili izborni princip ili dimenziju demokracije koja se odnosi na samu srž demokracije, a to je da se vlast odnosno donosioci odluka učine odgovornim prema građanima kroz periodične izbore. U ovom istraživanju instrument kojim se nastoji mjeriti ova dimenzija je nazvana V-Dem Electoral Democracy Index (Indeks izborne demokracije) i istraživači je smatraju fundamentalnom za sve druge mjere demokracije – budući da se nijedan režim ne može nazivati demokratskim bez održavanja periodičnih izbora.

Drugi je liberalni princip koji se odnosi na intrinzične vrijednosti zaštite individualnih i manjinskih prava protiv potencijalne »tiranije većine« i državne represije. Ovaj princip se ostvaruje kroz ustavno zaštićene građanske slobode, snažnu vladavinu zakona, te efektivne kontrole i balanse koji ograničavaju korištenje izvršne vlasti.

Participatorni princip se odnosi na vrijednosti neposredne vladavine i aktivne participacije građana u svim

Indeksi za mjerenje demokracije

V-Dem istraživanje razlikuje i mjeri pet dimenzija demokracije: izbornu, liberalnu, participatornu, deliberativnu i egalitarnu.

Indeks liberalne demokracije namijenjen je mjerenju liberalnih i izbornih aspekata demokracije na temelju 71 indikatora. Uključuje više specifičnih indeksa: Indeks izborne demokracije koji se odnosi na institucionalne karakteristike koje garantiraju slobodne i fer izbore. Indeks liberalne komponente treba obuhvatiti ograničenja vlade u terminima dva ključna aspekta: zaštita individualnih sloboda kao i kontrole i balanse između institucija. Indeks egalitarne komponente mjeri u kojem stupnju sve socijalne grupe uživaju jednake mogućnosti da sudjeluju u političkom odlučivanju. Indeks participatorne komponente mjeri aktivnu participaciju građana u svim političkim procesima, izbornim i ne-izbornim. Indeks deliberativne komponente odnosi se na način na koji se odluke donose i obrazlažu u političkoj zajednici. Po ovom principu demokracija zahtijeva više od pukog sabiranja postojećih preferencija i zahtijeva dijalog na svim nivoima – od formiranja preferencija do donošenja odluka i podrazumijeva informirane i kompetentne građane otvorene za različita mišljenja.

političkim procesima. Uključuje i sudjelovanje u izborima ali naglašava ne-izborne oblike političke participacije kao što su organizacije civilnog društva i ostali oblici neizbornih i izbornih mehanizama neposredne demokracije.

Deliberativni princip se odnosi na sržne vrijednosti na kojima političke odluke u ostvarivanju javnog interesa trebaju biti zasnovane – na procesu kojeg karakteriziraju poštovanje i racionalni dijalog na svim nivoima, a ne emotivni apeli, solidarne vezanosti, parohijalni interesi ili prinuda.

Egalitarni princip drži da materijalne i nematerijalne nejednakosti inhibiraju korištenje formalnih političkih (izbornih) prava i sloboda. Idealno, sve grupe bi trebale uživati iste *de jure* i *de facto* mogućnosti za participaciju – da budu na pozicijama političke moći, da određuju teme od-

lučivanja i da utječu na kreiranje javnih politika. Slijedeći literaturu u ovoj tradiciji, velike nejednakosti u pristupu zdravlju, obrazovanju ili prihodima se smatraju inhibirajućima u korištenju političke moći i *de facto* uživanju političkih prava.

Većinski princip demokracije se odnosi na uvjerenje da većina ima kapacitet za vladanje i ostvarivanje svoje volje kroz javne politike.

Konsenzualni princip demokracije ističe da većina ne smije zanemarivati političke manjine i da postoji inherentna vrijednost u predstavljanju grupa s različitim interesima i pogledima.

»Varijacije u demokraciji« je novi pristup u konceptualizaciji i mjerenju demokracije. Istraživači na temelju multidimenzionalnih i raščlanjenih podataka, koji reflektiraju kompleksnost koncepta demokracije kao sustava pravila koji idu daleko šire od pukog postojanja izbora, nastoje mjeriti stupanj demokracije u pojedinoj zemlji svake godine.

Prvih pet dimenzija ili principa su konstruirani kao indeksi za mjerenje, a posljednja dva se indirektno dobivaju.

V-Dem konceptualna shema tako ima jedan sržni koncept koji se mjeri pomoću pet dimenzija demokracije, i pet komponenti od kojih je svaka podijeljena na subkomponente i povezane koncepte (87) koji su operacionalizirani kroz 473 indikatora.

Globalno opadanje demokracije

Glavni rezultati posljednjeg izvještaja govore da se u cijelom svijetu globalno opadanje demokracije u prethodnih deset godina produbljuje i nastavlja naročito u Azijsko-Pacifičkoj regiji, Centralnoj Aziji, Istočnoj Europi i Latinskoj Americi. Stupanj demokracije koju uživa prosječni globalni građanin u 2020. je niži u odnosu na stupanj 1990. Izborna autokracija ostaje najčešći tip režima i skupa sa zatvorenim autokracijama broj ovakvih država je 87, u kojima živi 68% svjetske populacije. Najveća zemlja u svijetu koja je pripadala demokraciji – Indija, postala je po V-Demovim istraživačima izborna autokracija.

Broj zemalja liberalne demokracije je za deset godina spao s 41 na 32 države u kojima živi svega 14% populacije. Prema istraživačima nijedna zemlja u Sjevernoj Americi, Zapadnoj i Istočnoj Europi nije napredovala u demokraciji u posljednjih deset godina, dok su Mađarska, Poljska, Srbija, Slovenija i Sjedinjene Američke Države značajno i supstancijalno doživjele pad.

Profesor Fakulteta političkih nauka u Beogradu dr. sc. Dušan Spasojević kaže kako se ovogodišnji V-Demov izvještaj zapravo naslonio na ono što su i do sada pokazivale tendencije. »I njihov prošlogodišnji, kao i prethodni izvještaji, pokazuju da je demokracija u Srbiji u krizi, da po različitim parametrima opada stupanj demokracije i u tom kontekstu nema ničeg novog i iznenađujućeg. Činjenica je da je reakcija javnosti bila možda nešto slabija nego u slučaju prethodnih ocjena, a najviše u usporedbi s prošlogodišnjim izvještajem Freedom House-a. Ali je činjenica i da smo se na neki način i navikli da nas skoro sve relevantne, međunarodne klasifikacije režima stavljaju u polje ispod demokratskog, da li ga zovu hibridni ili kompetitivni autoritarizam ili drugačije ali je suština svih tih izvještaja manje više ista a to je da u Srbiji više nemamo ni minimalnu odnosno izbornu demokraciju«.

Činjenica je i da je po ovom istraživanju Srbija najlošije rangirana od svih država, sljednica bivše SFRJ.

»U skoro svim državama vidimo neku vrstu krize i pada uključujući i one zemlje koje su stabilne demokracije kao što je Slovenija, ali je taj pad kod nas najočigledniji i to odslikava i situacija na terenu koja se zapravo skoro po svim parametrima pogoršava. Nemamo nijedan trend ili važan parametar koji se mjeri u tim istraživanjima koji ide na gore, ili koji omogućava barem neki privid demokracije. I u tom smislu ovaj izvještaj vrlo realno odslikava ono što mi vidimo i to se više ne može kriti naročito kada imate izbornu godinu, bojkot izbora, skupštinu kakvu imamo. To se onda akumulira i sve se jasnije vidi i u izvještajima, koji su po prirodi konzervativni odnosno malo sporije reagiraju na situaciju. Tako da možda i taj kumulativni efekt postaje očigledniji kako u Freedom House izvještajima tako i V-Demu i drugim indeksima koje imamo«, kaže profesor Spasojević.

J. D.

Počeo popis stanovništva u Hrvatskoj samopopisivanjem

Popis »bez papira«

Na stranicama DZS nalaze se i ogledni primjerci popisnog upitnika na jezicima 21 nacionalne manjine * Popisivači na terenu i pripadnici nacionalnih manjina

Popis stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2021. godine započeo je u ponedjeljak, 13. rujna samostalnim popisivanjem stanovništva u elektroničkom sustavu e-Građani koji će trajati do 26. rujna. Od 27. rujna do 17. listopada popisivači popisuju sve popisne jedinice koje se nisu samostalno popisale osobnim intervjuom sa stanovništvom pomoću elektroničkih uređaja te kontroliraju podatke prikupljene u prvoj fazi.

Prva faza – samopopisivanje

Popis 2021. obuhvaća tri jedinice: stanovništvo, kućanstva i stanove, a njegov cilj je utvrditi podatke o broju i prostornom rasporedu stanovništva, njegovim osnovnim demografskim, obrazovnim, migracijskim, ekonomskim i drugim obilježjima te o obilježjima kućanstava i stanova. Rezultati Popisa služe, osim za analizu stanja utvrđenoga Popisom, i za analizu promjena u odnosu na prethodne popise te za prognoze budućih kretanja.

Do utorka u 15 sati samopopisivanjem se uspješno popisalo više od 177.000 građana, izvijestio je Državni zavod za statistiku.

Premijer **Andrej Plenković** pozvao je građane da iskoriste mogućnost samopopisivanja u sklopu Popisa stanovništva 2021. koji će se odvijati u dvije faze, »bez papira«, potpuno digitalno.

Glavna ravnateljica Državnog zavoda za statistiku **Lidija Brković** rekla je da su svi podaci koje Državni zavod za statistiku prikuplja i obrađuje sigurni, pa tako i podaci popisa stanovništva.

»Svi podaci koje mi prikupljamo su službena tajna te ti podaci ne mogu izaći iz Zavoda u pojedinačnom obliku. Dakle, svi podaci koje mi objavljujemo su agregirani«, dodala je Brković.

Podaci ostaju u Zavodu i u trenutku obrade oni se anonimiziraju i agregiraju te nije moguće doći do pojedinačnog podatka. Ovim popisom stanovništva doznat će se prostoran raspored stanovništva prema njihovim demografskim, ekonomskim, socijalnim, migracijskim karakteristikama. Na svako pitanje koje je u upitniku, morat će se odgovoriti, jer ako osoba ne odgovori na postavljeno pitanje, neće moći prijeći na drugo pitanje, odnosno neće moći zatvoriti upitnik.

Svi prikupljeni podaci šalju se u Eurostat, jer je to krovna organizacija, kako bi se mogla napraviti međunarodna usporedba.

Prema zadnjim procjenama u Hrvatskoj, 31. prosinca 2020., je bilo više od četiri milijuna stanovnika, točnije

4.036.000 stanovnika, a kakvo će biti stvarno stanje znat će se iza ovog popisa stanovništva.

Budi e-Srbin

Povodom početka popisa stanovništva u ponedjeljak, 13. rujna potpredsjednik hrvatske Vlade i član Predsjedništva Srpskog narodnog vijeća u Hrvatskoj **Boris Milošević** pozvao je preko Facebooka sve građane da se slobodno izjasne, posebno pripadnike srpske nacionalne manjine. »Slobodno i otvoreno, ja sam Srbin«, poručuje Milošević, pozivajući i vjernike Srpske pravoslavne crkve da otvoreno kažu da su članovi te zajednice.

»Kreće Popis stanovništva 2021, složeno i iznimno važno statističko istraživanje. Popisuju se državljani Hrvatske, strani državljani i osobe bez državljanstva koje imaju prebivalište u Hrvatskoj te osobe koje u referentnom trenutku popisa imaju boravište u Hrvatskoj.

Popis stanovništva je od posebne važnosti za sve nacionalne manjine koje žive u Republici Hrvatskoj. Skoro sva prava nacionalnih manjina ovise o njihovoj brojnosti koja se utvrđuje svakih deset godina upravo Popisom stanovništva. U 2021. i 2022. u čak 39 europskih zemalja održat će se popis stanovništva i u svim tim zemljama udio nacionalnih manjina u općoj populaciji je važan u pogledu propisivanja i ostvarivanja manjinskih prava.

Popis počinje samopopisivanjem. Ovakav popis pruža odličnu mogućnost da sami popišemo sebe i svoje ukućane iz sigurnosti i topline svog doma kroz elektronički sustav e-Građani. Korisnik portala i usluge e-Građani je lako postati, stoga pozivam sve građane, sve pripadnike nacionalnih manjina, posebno Srbe da iskoriste ovu mogućnost.

U drugoj fazi Popisa, popisivači će na terenu popisivati samo ona kućanstva koja nisu iskoristila mogućnost samopopisa. Popisivači na terenu bit će i pripadnici nacionalnih manjina što je standardna praksa svih dosadašnjih popisa, a što se prakticira i u drugim zemljama. Uostalom, i preporuke međunarodnih statističkih udruženja idu za tim da popis bude inkluzivan i odrađen u suradnji s manjinskim zajednicama.

Najvažnije od svega je da se danas, u 2021. godini, svi mi slobodno, bez nelagode izjasnimo na pitanja u popisnom upitniku o nacionalnoj pripadnosti, jeziku, vjeri i pripadnosti vjerskoj zajednici.

Slobodno i otvoreno ja sam (e) srbin. (srpski, pravoslavna, srpska pravoslavna crkva)«, napisao je Milošević.

Sve informacije o popisivanju i samopopisivanju i važnosti popisa za srpsku zajednicu objedinjene su na stranici kampanje Budi e-Srbin.

Ivan Anušić, osječko-baranjski župan i potpredsjednik HDZ-a

Potpota Hrvatima u Srbiji mora biti i na diplomatskoj razini

U posljednje smo vrijeme svjedoci čestih verbalnih pa i fizičkih napada na pripadnike hrvatske manjine u Srbiji što država Srbija ili marginalizira ili ignorira. Upravo su ovakve situacije pokazatelji da je Hrvatima izvan Hrvatske potrebna politička potpora. S moje strane kao župana, ona postoji već duži niz godina, a sve je snažnija i potpora s nacionalne razine što je iznimno važno

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Hrvatsko nacionalno vijeće putem natječaja hrvatskim udrugama kulture dodijelit će tri milijuna dinara. Uz Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata potporu je dala i Osječko-baranjska županija. To je samo jedan od načina na koji ova županija u kontinuitetu četiri godine podupire hrvatske udruge i profesionalne institucije u Srbiji. Župan **Ivan Anušić** i osobno je prisutan među vojvođanskim Hrvatima. Prigodom nedavna posjeta Monoštoru poručio je kako će se suradnja Županije i Hrvata u Vojvodini intenzivirati u idućim mjesecima s ciljem osiguravanja boljeg položaja hrvatske manjine u Srbiji te ostvarenja kvalitetnijih mogućnosti korištenja europskih sredstava, kako bi osnažili kulturni i nacionalni identitet te povećali i gospodarsku aktivnost hrvatske zajednice u Srbiji.

Anušić je drugi mandat župana Osječko-baranjske županije uvjerljivo osvojio u prvom krugu posljednjih izbora. Njemu, kao šefu osječko-baranjskog HDZ-a se pripisuje i zasluga što je u 4. izbornoj jedinici na svibanjskim izborima HDZ osvojio čak osam saborskih mandata. U političkom djelovanju važi za političara koji se ne libi iznijeti svoj stav, ukazati na probleme, iskazati neslaganje.

► **Osječko-baranjska županija i Vi osobno pružate značajnu potporu Hrvatima u Vojvodini. Na koji način pomažete i zašto držite da je važno financijski i na druge načine pomoći udruge, profesionalne institucije?**

Od početka mog prvog mandata kao župana 2017. godine otvorili smo konkretnu suradnju s Hrvatima izvan Hrvatske i u Srbiji i Mađarskoj i Bosni i Hercegovini. Smatram da je iznimno važno održavati kontakte sa svim zajednicama Hrvata izvan domovine, pomagati im u očuvanju njihove bogate baštine u matičnoj državi, a kada govorimo o Hrvatima u Republici Srbiji koji su u iznimno nepovoljnom položaju, onda je važno dati potporu i u političkom i u financijskom smislu. U protekle četiri godine financijski podržavamo rad brojnih kulturno-umjetničkih društava, udruga i manifestacija, uglavnom na području Vojvodine gdje je hrvatska zajednica najaktivnija. Nedavno smo posjetili Monoštor gdje smo se uvjerali u kvalitetan rad udruge *Bodrog* koja obnavlja kuću monoštorske župe u čiju smo se obnovu također uključili.

► **Upravo prilikom te posjete Monoštoru kazali ste kako Hrvati u Srbiji od matične države moraju osim**

financijske imati i političku potporu. Ima li te potpore sada dovoljno?

Osobito kad je riječ o Hrvatima u Srbiji, nužna je i snažnija politička potpora. U posljednje smo vrijeme svjedoci čestih verbalnih pa i fizičkih napada na pripadnike hrvatske manjine u Srbiji što država Srbija ili marginalizira ili ignorira. Upravo su ovakve situacije pokazatelji da je Hrvatima izvan Hrvatske potrebna politička potpora. S moje strane kao župana, ona postoji već duži niz godina, a sve je snažnija i potpora s nacionalne razine što je iznimno važno. Kada me pitate ima li je dovoljno, sve dok pripadnici hrvatskog naroda u Vojvodini budu primali prijetnje putem društvenih mreža, mailova ili na ulici, ne možemo reći da smo zadovoljni potporom koju pružamo

s naše strane. Ona mora biti snažnija i na diplomatskoj razini. Jasno mi je da zakone u Republici Srbiji ne možemo mijenjati, no možemo tražiti prava za Hrvate u Srbiji kakva uživaju Srbi u Hrvatskoj te osnaživanje političkog djelovanja i participaciju hrvatske nacionalne manjine u predstavničkim tijelima Srbije.

► Po Vašoj ocjeni je li Hrvatska u ključnim trenucima stala iza Hrvata u Srbiji ili je taj čvrsti stav ponekad izostao, pa je zbog toga što službeni Zagreb nije odreagirao u pravom trenutku i dovoljno istrajno, trpjela hrvatska zajednica u Srbiji?

Sigurno da je u prošlosti bilo takvih situacija koje su u konačnici i dovele do situacije u kojoj se danas nalaze Hrvati u Srbiji. No, vjerujem kako smo na dobrom putu

da to ispravimo. Potpora Vlade RH sve je snažnija. No, ponovit ću kako to očito nije dovoljno i trebamo ozbiljnije promišljati o položaju naše manjine u Srbiji. Pred nama je i novi popis stanovništva gdje je iznimno važno naglasiti da se Hrvati tako trebaju i izjasniti. Ako nam se dogodi drastični pad Hrvata na tom području u odnosu na prošli popis stanovništva otvara se mogućnost za još snažniju marginalizaciju Hrvata, a to je put prema zatiranju svih onih vrijednosti i baštine koje nastojimo očuvati.

► **Srbiju čekaju pregovori i otvaranje novih poglavlja za ulazak u Europsku uniju. Je li to trenutak da Hrvatska postavi uvjete koji trebaju biti ispunjeni kako**

bi se poboljšao položaj Hrvata u Srbiji i po Vašoj ocjeni gdje i na čemu Hrvatska treba inzistirati?

Otvaranje novih poglavlja u pregovorima Srbije o ulasku u Europsku uniju su izvrsna poluga Hrvatskoj da riješi neka pitanja koja su godinama ostala otvorena, a to je osim položaja Hrvata u Srbiji i pitanje nestalih. Svakako treba inzistirati na reciprocitetu kad su u pitanju manjinska prava, osobito u političkom djelovanju. Kada bi Hrvati imali svog predstavnika u parlamentu mogli bi puno jasnije i konkretnije artikulirati poteškoće s kojima se susreću, tražiti rješenja i općenito poboljšati položaj svog naroda u zemlji u kojoj žive.

► **Projekti prekogranične suradnje oblast su gdje pogranični regioni Srbije i Hrvatske, čini se, dobro surađuju. Jeste li zadovoljni koliko su tim projektima obuhvaćene sredine u kojima žive Hrvati i mogu li partneri iz Hrvatske utjecati da se kao partneri u projekte uključe, bilo kao pojedinci i udruge, i Hrvati sa srbijanske strane granice?**

Suradnja na prekograničnim projektima kada gledam generalno je izvrsna. I Osječko-baranjska županija putem svojih ustanova i tvrtki ima suradnju s partnerima iz Srbije i Mađarske. No ono što je sljedeći korak koji moramo napraviti je uključiti hrvatske udruge na području Srbije. One jesu zastupljene, ali nedovoljno. U budućim projektima je jako bitno komunicirati s partnerima iz Srbije da na njihovom pograničnom prostoru postoje brojne hrvatske udruge koje izvrsno rade i funkcioniraju i da će njihov doprinos u realizaciji projekta biti značajan.

► **Vaš politički uspon počeo je iz jednog malog mjesta. Bili ste niz godina načelnik Općine Antunovac. Uz brojne projekte koje ste pokrenuli i realizirali Općina Antunovac postala je sredina s pozitivnom demografskom slikom. Kako ste to postigli?**

Prvenstveno radom. U Općini Antunovac smo uredili infrastrukturu i to dobrim dijelom u vrijeme pretpristupnih pregovora EU, odnosno kroz pretpristupne fondove. Ulaškom u Europsku uniju otvorio nam se prostor i za razvoj gospodarske infrastrukture i mi smo ga dobro iskoristili. Gospodarsku zonu smo razvijali u modelu javno-privatnog partnerstva i danas je naša zona dodatno proširena i u potpunosti popunjena gospodarskim subjektima. Važ-

no je imati viziju onoga što radite, strategiju kako doći do cilja kojeg ste si zadali i na kraju kvalitetne suradnike s kojima je to moguće i ostvariti.

► **Od 2017. godine župan ste Osječko-baranjske županije. Te 2017. pobijedili ste u drugom krugu, a na izborima 2021. uvjerljivo s više od 61 posto osvojenih glasova u prvom krugu. Što bi ste istaknuli kao najznačajnije pomake koji su načinjeni u vrijeme Vašeg vođenja Osječko-baranjske županije koji su i opredijelili birače da Vam daju tako značajnu potporu?**

I u Osječko-baranjskoj županiji smo primijenili isti model rada kao i u Općini Antunovac. Konkretnim projektima smo promijenili percepciju o Slavoniji i Baranji. Osječko-baranjska županija je danas politički stabilna s gospodarskim pokazateljima koji, unatoč i pandemiji koronavirusa bilježe rekordan rast. Pokazali smo da se može živjeti i raditi u Slavoniji. Okrenuli smo negativne trendove u pozitivne. Završilo je ono razdoblje inata, kada se u javnost plasiralo da se iz Slavonije stalno iseljava, da nas Zagreb ne voli i da nema mogućnosti za realizaciju projekata. Danas gradimo Regionalni distribucijski centar za voće i povrće o kojem se govorilo više od deset godina, Gospodarski centar u sklopu kojeg će biti i novi sajamski prostor o čemu smo također slušali godinama, novu srednju školu u Donjem Miholjcu umjesto stare koja je godinama punila medijske stupce zbog neadekvatnih uvjeta rada, dovršava se Koridor 5C u punom profilu, krećemo u izgradnju novog KBC-a Osijek i niz drugih projekata koje smo tijekom četverogodišnjeg mandata osmislili.

► **Koliko je Vaš uspjeh na izborima važan za osnaživanje istoka Hrvatske?**

Važan je u smislu kontinuiteta. Dosadašnjim radom je naša županijska ustanova stekla povjerenje građana, postali smo partneri u razvoju gospodarstva, poljoprivrede, turizma... Osječko-baranjska županija je najveća županija na istoku hrvatske, i gospodarski i politički najsnažnija i treba ostati zamašnjak razvoja istoka Hrvatske.

► **Imate li u Vašim idejama, projektima potporu premijera Plenkovića i Vlade?**

Imamo, što je vidljivo i na terenu. Bez suradnje ne bi mogli realizirati sve projekte koje trenutno provodimo. Na nama kao predstavnicima lokalne i regionalne samouprave je da osmišljavamo projekte te da za njih lobiramo potporu svih resornih ministarstava i same Vlade RH. U tijeku su i pripreme radnje za novi Klinički bolnički centar Osijek – investicija je vrijedna više od 2 milijarde kuna, a bez potpore Vlade RH ona nikada ne bi bila realizirana. Ovo je samo jedan primjer, inače većinu projekata radimo sredstvima europskih fondova, tako da za manji dio trebamo druge izvore financiranja.

► **Poznati ste kao netko tko nema problem kritizirati i loše stvari, probleme u vlastitoj stranci, što nije baš uobičajeno, poželjno i prihvatljivo. Koliko Vam to pravi problema, a s druge strane dugoročno pomaže da se neke stvari postave na mjesto?**

Prvi korak prema rješavanju problema je njegovo detektiranje. Tek kad postanemo svjesni da imamo problem, možemo promišljati o načinu kako ga riješiti. Stoga su

Ivan Anušić rođen je 13. listopada 1973. godine u Osijeku. Višu stručnu spremu stekao je na Sveučilištu u Zagrebu na Kineziološkom fakultetu. Od lipnja 1991. malodobni je dragovoljac Domovinskog rata. Nositelj je vojnih odlikovanja Republike Hrvatske, Spomenice Domovinskog rata i odlikovanja za sudjelovanje u vojno-redarstvenoj akciji *Bljesak*. U politiku je ušao 1993. godine kad se pridružio redovima HSP-a, ali nije bio politički aktivan. Od 2005. do 2017. godine bio je načelnik Općine Antunovac, jedne od najuspješnijih općina u Hrvatskoj. Općina Antunovac ostvarila je značajne rezultate pokretanjem projekata, prostornim planiranjem i otvaranjem mogućnosti za isplative i izravne investicije te danas bilježi pozitivan demografski trend u okviru priljeva stanovnika i to uglavnom mladih obitelji. Tijekom dvanaestogodišnjeg mandata u Općini Antunovac odrađeni su kapitalni infrastrukturni projekti i povećana su ulaganja u razvoj naselja i civilno društvo. Za predsjednika Županijskog odbora HDZ-a Osječko-baranjske županije izabran je u ožujku 2014., a dvije godine poslije ponovno je izabran na istu dužnost na redovitoj izbornoj skupštini ŽO HDZ-a Osječko-baranjske županije.

Bio je saborski zastupnik u 8. i 9. sazivu Hrvatskog sabora.

Na lokalnim izborima 2017. godine Anušić je u drugom krugu dobio veći postotak glasova od svog protukandidata **Vladimira Šišljagića** te postao župan Osječko-baranjske županije. Ponovno je izabran za župana na izborima u svibnju 2021. godine, dobio je već u prvom krugu 61,83 posto glasova, čak za 10 postotna boda više nego što je na prošlim izborima osvojio u drugome krugu. S obitelji živi u Antunovcu i otac je četvero djece. Izvor: župan.hr

moja ukazivanja na probleme koji su normalni u političkom, pa i svakom drugom ljudskom djelovanju bila s dobrom namjerom i usmjerena prema rješavanju. Inače nastojim otvoreno komunicirati na svim razinama, i u Županiji i prema Vladi RH i u stranci pa na kraju i u svom bliskom okruženju. Mislim da je puno lakše raditi posao kad su sve karte na stolu.

► **Razmišljate li o odlasku u Zagreb na neku višu stranačku ili državnu dužnost?**

Ne. Nastojim se i ne obazirati na medijske špekulacije o toj temi. Na moju odluku o kandidaturi za drugi mandat župana utjecala je trenutna situacija u Osječko-baranjskoj županiji, odnosno započeti veliki, kapitalni projekti koje želim završiti i tu staju moje političke ambicije. U fokusu mi je Osječko-baranjska županija koja danas bilježi pozitivne gospodarske pokazatelje, smanjeno iseljavanje, porast broja rođenih. Kada sam ušao u politiku, prije 17 godina, vodila me želja da kao načelnik općine osiguram kvalitetnije uvjete za život u svojoj sredini, jednako je bilo i prije četiri godine.

Stari podrum u Iloku

Vina i za engleski dvor

»Ljudi na ovom području su se bavili vinogradarstvom još od III. stoljeća, od vremena Rimljana. Za vrijeme cara Probusa su donesene prve sorte grožđa. Područje je idealno za razvoj vinove loze, pogotovo za bijela vina«, kaže Ivana Bilić

U Iloku, na krajnjem istoku Hrvatske, smješteno je turističko naselje *Stari podrum*, jedinstveni vinski objekt, nasljeđe i pokazatelj vrlo duge tradicije uzgoja vinove loze i proizvodnje vina. Jedna od vrijednosti i atraktivnosti ovog turističkog naselja su dva vinska podruma iz XV. i XVIII. stoljeća koji više od pet stotina godina stvaraju i njeguju vrhunska vina i čuvaju dragocjenu arhivu. *Iločki podrumi* simbol su očuvanja hrvatske vinske tradicije koja na tim vinogradarskim područjima datira unazad više od tisućljeća. *Stari podrum* iz 1450. godine prvi je podrum građen u svrhu proizvodnje i čuvanja vina u ovom dijelu Europe i svijeta. Dio je neotkrivene priče starog vinskog svijeta u kojoj **Odeschalchievi** ostavljaju upečatljiv trag u procesu stvaranja velikih vina temeljenom na odabiru najboljih položaja, plemenitih sorti, novih tehnologija i izvornog punjenja vina na posjedu.

Prenamjena za turizam

Dva stoljeća kasnije, upravo taj *odeschalchiev* model postaje primjer kojeg su slijedili i ostala velika imena tadašnjeg i današnjeg vinskog poretka. U *Starom podrumu* se nalazi oko 150.000 litara vina.

»Ovo su najstariji vinski podrumi, iz razloga što otkako su podrumi izgrađeni, nikada nisu imali niti jednu drugu svrhu osim njegovanja i čuvanja vina. Ovdje je nekada bila vinarija. Svaka proizvodnja se obavljala ovdje. Međutim, 1970. godine izgrađen je novi proizvodni pogon, a prije petnaestak godina smo cijeli ovaj kompleks turističkog naselja *Stari podrum* prenamijenili za turizam. Tu spada i obilazak podruma. Ovdje imamo hotel s 18 soba, mali depadans i bungalove, te restoran, kušaonicu vina i suvenirnicu. U

starim podrumima odležavaju crna vina u drvenim hrastovim bačvama jer su crna vina idealna za odležavanje. Imamo i jedno bijelo vino koje ovdje odležava, a to je naša graševina. Ona je ovdje tri godine, te izlazi na tržište pod nazivom *Velika berba*. To je jedino bijelo vino koje odležava u drvenim hrastovim bačvama, jer inače bijela i roze vina su idelna za održavanje u inoks bačvama, kako bi zadržala svoju svježinu i ostale karakteristike«, ističe **Ivana Bilić** uposlenica *Starog podruma*.

Bogata povijest vinogradarstva

Što se tiče turističkih obilazaka, većina ljudi koji dođu u Ilok, osim ostalih kulturno-povijesnih znamenitosti, dolaze da posjete *Iločki podrum*.

»Godišnje kroz podrum prođe oko 40.000 posjetitelja. Poslije *Starog podruma* posjete i ladanjsko imanje *Principovac*, koji je udaljen 4 kilometra južnije od grada, usred

125 hektara vinograda. Izgrađen je još 1864. godine kao ljetna rezidencija kneževske obitelji Odescalchi koja je na tim prostorima boravila u vrijeme lova i berbe grožđa. Zbog svog geografskog položaja, to je naše najbolje vinogradarsko područje. Svo grožđe za naša vrhunska vina dolaze s *Principovca*. To je bilo ladanjsko imanje obitelji Odelskalki koja je na ovim prostorima živjela od 1699. pa sve do 1944. godine. Oni su sebi u XIX. stoljeću izgradili ljetnjikovac i on je danas naš restoran. Ladanjsko imanje nudi i razne dodatne sadržaje za rekreiranje i uživanje u prirodi. Na *Principovcu* osim restorana imamo i golf teren, teniski teren, šest apartmana, te svečanu salu *Princeps*, predviđenu za sva veća svečana događanja. Ono najljepše što privlači *Principovac* jeste njegov predivan pogled na cijeli grad Ilok, Vojvodinu i Bačku, a s vidikovca na *Principovcu* vidi se sve do vodotornja u Vukovaru. Panoramsko dizalo unutar dvorca vodi do ostakljenog vidikovca, odakle se kao na dlanu pružaju nepregledni vinogradi i blagi obronci Fruške gore koji se spuštaju prema Dunavu. To je ono što privuče ljude na *Principovac*, predivan pogled i zalazak sunca uz nezaobilaznu gastro ponudu», kaže naše sugovornica.

Stari podrum podsjeća da je vinogradarstvo u Iloku zastupljeno stoljećima.

»Ljudi na ovom području su se bavili vinogradarstvom još od III. stoljeća, od vremena Rimljana. Za vrijeme cara

Probusa su donesene prve sorte grožđa. Područje je idealno za razvoj vinove loze, pogotovo za bijela vina. Od III. stoljeća do danas nije prestala proizvodnja vina. Najveći postotak ljudi koji živi u Iloku bavi se upravo vinogradarstvom i vinarstvom. Ako prođete kroz grad vidjet ćete oznake po kojima se vidi koliko vinara ima u gradu.«.

Kraljevski traminac

Ako poželite ostati duže u Iloku, u sklopu *Starog podruma* nalazi se i 18 novouređenih soba u kategoriji 3 zvjezdice. Restoran *Stari podrum* smješten je u posebnom ambijentu nekadašnje vinarije, čineći ga autohtonim i dajući mu karakterističan srijemski štih. *Stari podrum* gostima nudi i cijelu vinsku paletu proizvoda vinarije uz stručno vođenu degustaciju od strane enologa ili sommeliera. Odabrana vina su osvježavajuća, elegantna i skladna, a dobivena su od odabranog grožđa ručno branog s položaja Vukovo. Bijela i rose vina njegovana su u inoksu, dok se crna vina čuvaju u hrastovim bačvama. Vrhunska predikatna vina u svim kategorijama posebnost su *Iločkih podruma*. Nastala su kasnijim branjem bobica grožđa isključivo sorte traminac s položaja *Principovac*, u točno definiranim vremen-

skim uvjetima.

»Najstarije vino u našem podrumu je traminac iz 1947. godine. Kraljevski traminac služen je na krunidbi kraljice **Elizabete II.** 1953. godine, a traminac iz naših podruma se služi na svim značajnijim događajima na engleskom dvoru. Za vjenčanje princa **William**a i **Kate** služena je ledena berba iz 2007. godine, koja se također nalazi u arhivi vina. Ujedno nam je ta ledena berba proglašena za 19. najbolje vino u svijetu, te vino godine za 2010. i 2011. godinu. Na vjenčanju **Harry** i **Megan** također je služen traminac, izborna berba bobica iz 2015. godine. Oni su čak i rođenje svog sina proslavili s istim tramincem«, navodi naša sugovornica.

Svakog posljednjeg petka kolovoza u *Starom podrumu* se održava *Noć vina*. To je početak manifestacije *Iločke berbe grožđa*. Ove godine manifestacija je održana 10. rujna.

»Nije bila tolika posjećenost, ali smo se potrudili da našim manje brojnim posjetiteljima pružimo ugođaj kao i svake godine«, zaključuje Bilić.

Bez obzira jeste li istinski poznavatelj vina ili ste tek na putu da to postanete, kada okusite neka od vrhunskih vina s iloških vinogorja, shvatit ćete da je vino ovdje više od profesije.

S. D.

Zapadni i istočni tip grada

Naznačena tema je široka, zato ću je odmah suziti, na sličnosti i razlike između srednjoeuropskog grada i balkanskog tipa turskog grada. Period u kojem se odigrava razvoj gradova o kojima pišem je XIX.-XX. stoljeće i posebno vrijeme poslije Velikog rata. U fokusu je naravno Subotica koja na prekretnici stoljeća doživljava vlastitu »urbanu revoluciju«: izgrađuje uži centar grada i Banju Palić, podiže velebnu zgradu Gradske kuće, zbog konfiguracije terena, ne grade se kružni putevi, ali započeta je gradnja nekoliko bulevara – Somborski put, Strossmayerova i Ulica Sándora Petőfija, izrađen je plan velikog bulevara po zamislima **Könyves-Tótha** (realiziranim tek pedesetih godina XX. stoljeća kao Radijalni put). Po službenom popisu stanovništva izvršenom 1910., po broju stanovnika treća je u Ugarskom dijelu monarhije, poslije Budimpešte i Segedina. Rekli smo da su Suboticu zaobilazile velike katastrofe poput zemljotresa i poplava, ali grad je 1920. godine doživio »urbanu katastrofu« nakon »promjena granica« uslijed odluka pobjedničkih velesila potvrđenih mirovnim sporazumom. Jedan napredni srednjoeuropski grad »preko noć« je postao skoro najveći grad Balkanskog poluotoka. Različite su metode popisa stanovništva, ali te 1920. godine Subotica i Beograd su imali približno isti broj stanovnika (oko 100.000) – Zagreb i Novi Sad su imali manje! Što su odlike »urbane katastrofe«? Grad postaje izrazito pogranični grad (dijelovi su mu 5 km od granice), gubi pola svojih posjeda, a time i gravitacijsko područje, prekinuti su najznačajniji suhozemni putovi i željeznica. Iz sustava gradova u kojem je imao najviši status – slobodnog kraljevskog grada, odnosno nakon građanskih zakona »municipalnog grada«, sa svojom izabranom samoupravom, čije sjedište je bila gradska kuća, (kuća svih građana), svojim posjedima s kojih je ubirao prihode, ali i ostalim novčanim prihodima kao što je naplata pijačarine (danas porez na promet) itd., i samostalnim odlučivanjem o svojim posjedima (kao što smo vidjeli u slučaju jezera Palić), dospio je u posve drugi »balkanski sustav gradova«.

Gradovi na Balkanu

Teritorij današnje istočne Europe, koji se zove i Balkan, od početka XIX. stoljeća uz žestoke borbe polako se oslobađao od vlasti Otomanske imperije. Kneževini Srbiji je status samostalnosti priznat 1888. godine, a neki juž-

ni teritoriji su joj pripali nakon dva Balkanska rata. Svoju »najveću teritorijalnu ekspanziju« doživjela je nakon okončanja Velikog rata, kada je »za zelenim stolom«, kako veli jedan poznati srpski književnik, stvorena kraljevina SHS na čelu sa srpskom dinastijom i u kojoj su Srbi bili i najbroj-

niji narod. Nova kraljevina je stvorena na nekadašnjem teritoriju dva imperija – Habzburškog i Otomanskog, i to je bio jedan od prvih problema novih vladara, koji su trebali spojiti srednjoeuropsku i otomansku tradiciju, a u spomenutim su imperijama u srednjem vijeku vladali sasvim različiti feudalni sustavi. U otomanskom carstvu sve je pripadalo »aktualnom sultanu«. On je dijelio ili oduzimao teritorije, nije postojala privatna imovina, bogatije paše, veziri nisu mogli ostaviti dio stečenog imetka svojim potomcima, znači nije postojalo nasljeđivanje nego su osnivali ili gradili razne vrste vakufa, zapravo zadužbine. Gradovi nisu imali svoju izabranu samoupravu niti svoju imovinu, sakupljeni prihodi slani su direktno u sultanovu centralnu kasu, odakle se pak dijelilo ili kako se danas popularno kaže »dobivalo se«! Nije postojala izabrana samouprava i njeno sjedište

gradska kuća. Gradovima su rukovodili paše, koje je sultan postavljao.

Sličnosti zapadnog i istočnog grada

Moderno uređenje zapadnih gradova krajem XIX. stoljeća preuzelo je jednu u suštini istočnu strukturu grada, a to je podjela na gradske četvrti – turski naziv je mahala. Svaka mahala je imala svoju džamiju (crkvu), medresu (školu), pokrivenu tržnicu (bazar), obično i hamam (kupaćilicu) koji je bio važna institucija u otomanskom carstvu. Suvremeni urbanistički izraz za ovo je gradski podcentri, ili decentralizacija gradskih funkcija, policentrična koncepcija. U Subotici imamo sjajne primjere za ovo: krajem stoljeća izgrađeni su u gradskim četvrtima Ker i Bajnat nova crkva, škola s vrtićem oko jednog centralnog trga oko kojeg se nalaze prostorije za vjeronauk, stan svećenika i stanovi za redovnice. Uskoro su se pojavile i razne trgovine. Zašto smijem tvrditi da je grad doživio »urbanu katastrofu«? Službeni teritorij grada se od 1890. proširio skoro sedam puta, »grad se raspuzao« što je stvorilo bezbroj komunalnih problema, Banja Palić nikako da se obnovi, broj stanovnika stagnira, i na petom mjestu smo u Republici Srbiji. Kako smo dospjeli dovde?! O tome u sljedećem broju.

Crkva i škola Sv. Juraj u Bajnatu

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje aktivnosti, programa i projekata nacionalnih vijeća nacionalnih manjina u području osnovnog i srednjeg obrazovanja (Službeni list APV, broj: 9/16 i 36/17), a u svezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2020. godinu (Službeni list APV, broj: 66/20 i 27/21), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE AKTIVNOSTI, PROGRAMA I PROJEKATA NACIONALNIH VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA U PODRUČJU OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA U AP VOJVODINI ZA 2021. GODINU – DOTIRANJE PRIPREME I IZRADE TESTOVA I ZADATAKA NA MANJINSKIM JEZICIMA

Natječaj se raspisuje za financiranje i sufinanciranje aktivnosti, programa i projekata nacionalnih vijeća nacionalnih manjina u području razvoja i podizanja kvalitete osnovnog i srednjeg obrazovanja na jezicima/govoru nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini, naročito namijenjenih za dotiranje pripreme i izrade testova i zadataka na manjinskim jezicima, za natjecanja na svim razinama, od općinske, preko regionalne do republičke, u organizaciji Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Natječaj se raspisuje na ukupan iznos od 1.000.000,00 dinara, koji se raspodjeljuje:

1. za aktivnosti, programe i projekte u području osnovnog obrazovanja 700.000,00 dinara i
2. za aktivnosti, programe i projekte u području srednjeg obrazovanja 300.000,00 dinara.

Pravo sudjelovanja na natječaju imaju nacionalna vijeća nacionalnih manjina sa sjedištem na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine i to za aktivnosti, programe i projekte u području razvoja i podizanja kvalitete osnovnog i srednjeg obrazovanja na jezicima/govoru nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini.

Prilikom razmatranja podnesenih prijava na natječaj i odlučivanja o raspodjeli sredstava, primjenjuju se sljedeći kriteriji:

1. Odgovor na temu projekta (ciljevi i aktivnosti projekta su sukladni prioritetima natječaja, ciljevi projekta su jasni, konkretni i ostvarivi, aktivnosti su realne i odgovarajuće za postizanje ciljeva),
2. Utjecaj predloženog projekta (veličina ciljne skupine, stupanj uključenosti ciljne skupine kojoj je projekt namijenjen, vidljivost projekta, održivost rezultata projekta),
3. Kompetentnost predlagatelja i dosadašnje iskustvo (dosadašnja iskustva u realizaciji projekata koji doprinose unaprjeđenju obrazovno-odgojnog rada).

Podnesene prijave razmatra Povjerenstvo koje imenuje pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: pokrajinski tajnik).

Povjerenstvo neće uzeti u razmatranje nepravodobne i nepotpune prijave, prijave koje nisu podnesene od strane ovlaštenih osoba, kao ni prijave koje nisu predmet Natječaja.

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) zadržava pravo od podnositelja prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno odrediti ispunjenje dodatnih uvjeta za dodjelu sredstava.

Prijave i priložena dokumentacija se ne vraćaju podnositeljima.

Rješenje o raspodjeli sredstava donosi pokrajinski tajnik, na temelju prijedloga Povjerenstva.

Rješenje pokrajinskog tajnika je konačno i protiv rješenja se ne može uložiti pravni lijek.

Rezultati Natječaja se objavljuju na mrežnoj stranici Tajništva, pri čemu Tajništvo nije u obvezi obrazložiti svoje odluke. S podnositeljima prijava kojima su odobrena sredstva, Tajništvo će sklopiti ugovor o financiranju, odnosno sufinanciranju aktivnosti na temelju kojega će sredstva biti isplaćena.

Rok za podnošenje prijava je 23. 9. 2021. godine.

Prijave se podnose isključivo na natječajnim obrascima Tajništva.

Natječajna dokumentacija se može preuzeti od 9. 9. 2021. godine na internetskoj adresi Tajništva: www.puma.vojvodina.gov.rs.

Uz prijavu se obavezno podnose preslike sljedećih dokumenata:

potvrda o registraciji nacionalnog vijeća kod nadležnog tijela i potvrda o poreznom identifikacijskom broju (PIB).

Prijave se podnose osobno, predajom na pisarnici pokrajinskih tijela pokrajinske uprave u Novom Sadu (zgrada Pokrajinske vlade) ili se upućuju poštom na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

21000 Novi Sad

Bulevar Mihajla Pupina 16

S NAZNAKOM: ZA NATJEČAJ ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE AKTIVNOSTI,

PROGRAMA I PROJEKATA NACIONALNIH VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA U

PODRUČJU OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA – DOTIRANJE PRIPREME I IZRADE TESTOVA I ZADATAKA NA MANJINSKIM JEZICIMA

POKRAJINSKI TAJNIK
Zsolt Szakállas

Završena berba bresaka u Srijemu

Manji rod podigao cijenu

»Prinos je bio nešto manji zbog poznih mrazeva, ali je zato prodaja bila bolja. Cijena je bila duplo viša na našem tržištu nego prošle godine i ona je financijski nadoknadila manji prinos«, ističe Željko Šerfezi

U voćnjacima u Staroj Binguli, selu srijemskomitrovačke općine, u kojem se oko 90 posto stanovništva bavi ovom granom poljoprivrede završena je berba bresaka i krušaka. Na preostalom manjem broju parcela ostale su još jabuke, čija berba bi trebala početi ovih dana. Voćari kažu da je ovogodišnji prinos bio manji u odnosu na prošlu godinu, ali su zadovoljni kvalitetom roda i cijenom koja je ove godine u odnosu na prošlogodišnju bila duplo veća.

Za kilogram 100 dinara

Breskve nektarine **Branko Poljaković** uzgaja na tri hektara. Ove godine zadovoljan je i cijenom i prodajom. »Cijena za kilogram nektarina bila je 100 dinara, što je bila idealna cijena za nas. Voće sam prodavao na kvantaškoj tržnici u Novom Sadu, a ove godine sam surađivao i s čovjekom iz Rumenke koji ima svoju hladnjaču. Novac je redovno uplaćivan na moj račun i sve mi je isplaćeno. Vrlo sam zadovoljan sezonom«, kaže Poljaković.

Zadovoljan je i njegov susjed **Predrag Dobrić** koji ima plantažu bresaka nektarina na četiri jutra. »Prinos i kvaliteta bresaka bili su dobri – s obzirom da je godina bila sušna, možemo biti zadovoljni. Osim zemljišta koje je na ovom

 Predrag Dobrić

prostoru idealno za voće, za dobru kvalitetu roda potreban je i svakodnevni rad u voćnjaku tijekom cijele godine. Osim toga, voćari trebaju redovito dohranjivati zemljište stajnjakom i umjetnim gnojivom, razrijediti voće, napraviti prorede. Onaj tko ove godine nije imao sustav za navodnjavanje 'kap po kap', s obzirom da je godina bila sušna, imao je sitniju breskvu. Dodatno navodnjavanje je bilo potrebno u najkritičnijim fazama razvoja i rasta ploda«, kaže Dobrić.

Za razliku od većine drugih voćara on nije imao problem s radnicima, jer njegova višeečlana obitelj posao može uraditi sama.

»Berba je gotova i svo voće je prodano. Sada slijedi oranje zemlje i priprema za iduću godinu. Rizik uvijek postoji zbog eventualnih vremenskih nepogoda, tuče, ali na to ne možemo utjecati. Zato osiguravamo voćnjake i zadovoljni smo pogodnostima i uvjetima koje nude osiguravajuće tvrtke«, kaže ovaj voćar iz Stare Bingule, uz primjedbu da je 4.000 dinara poticaja koji se dobivaju po hektaru nedovoljna pomoć države.

Pozni mrazevi umanjili rod

U Staroj Binguli voćem je zasađeno oko 100 jutara bresaka, jabuka, marelica, krušaka i šljiva. Najveći voćnjaci su površine oko 20 hektara. Podneblje je idealno za voćarstvo, pogotovo za uzgoj bresaka. **Željko Šerfezi** jedan je od prvih žitelja ovog mjesta koji se počeo baviti voćarstvom. Također, predsjednik je udruženja voćara *Fruškogorci* sa sjedištem u Mandelosu.

»Pet hektara je pod breskvama, dva hektara su kruške i nešto je manje zasada šljiva. Berba bresaka i krušaka je završena i mogu reći da sam zadovoljan. Prinos je bio ne-

što manji zbog poznih mrazeva, ali je zato prodaja bila bolja. Cijena je bila duplo veća na našem tržištu nego prošle godine i ona je financijski nadoknadila manji prinos. S obzirom na manji prinos bilo je potrebno manje radnika, a manji je bio i ulog. Cijena kruške viljamovke je ostala ista kao i prošle godine, jer su uvjeti bili nepovoljni za nju i uglavnom je rod išao u preradu. Na tržnicama se prošle godine kruška viljamovka prodavala za 100, sada za 120 dinara, a za preradu je ostala ista, 50 dinara po kilogramu. Breskva se na našim kvantaškim tržnicama dobro prodavala i uvijek se tražilo kilogram više. Cijena se kretala od 70 do 100 dinara, u prosjeku oko 80 dinara. Cijena je bila visoka jer je postojao manjak na tržištu, što je nama proizvođačima odgovaralo. Da je bilo više voća, bilo bi još bolje«, navodi Šerfezi.

Uz uloženi rad i rizike, voćarstvo je grana poljoprivrede od koje se može pristojno živjeti, suglasni su voćari iz Stare Bingule.

»Kemijski preparati, gnojivo, sve se mora platiti, ali ako se dobro iskalkulira, može se lijepo živjeti. Udruženje voćara trenutno nam ne olakšava rad. Dobra strana je što se na sastancima bliže upoznajemo i razmjenjujemo iskustva. Nemamo otkupna mjesta i hladnjače i kao udruženje, s obzirom da smo neprofitabilni, ne možemo sami nastupati na inozemnom tržištu. Da bi mogli raditi izvoz moramo ići preko drugih većih tvrtki. Izvoza je bilo i ove godine, cijena je bila dobra, ali mi nismo imali dovoljno robe«, kaže na kraju razgovora naš sugovornik.

Ono što u narednom razdoblju slijedi jeste oranje i priprema zemlje za iduću sezonu. Nakon kratke jesenske pauze, predstoji rezidba. Ono na što ne mogu utjecati su vremenski uvjeti, ali kako kažu, s obzirom da su smješteni na povoljnom tlu, okruženi fruškogorskim šumama, nadaju se da do toga neće doći.

S. D.

Voće umjesto kukuruza

Voćarstvo je prioritetna djelatnost većeg broja stanovnika ovog sela. Stara Bingula je smještena na obroncima Fruške gore, podneblju idealnom za uzgoj voća. Tu pogodnost su Bingulčani prepoznali prije nešto više od deset godina kada su u okolnim atarima počeli nicati voćnjaci. Kako tvrde voćari iz ovog kraja, shvatili su da je voćarstvo unosnije od ratarstva, iako zahtijeva više rada i truda.

Smotra dječjih pjevača i zborova

Pjesma i svirka bez treme i straha

Smotra dječjih pjevača i zborova, XVII. po redu, održana 10. rujna u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici okupila je 17 vokalnih solista osnovnoškolskog uzrasta.

Gotovo 50 izvođača predstavilo se subotičkoj publici, a budući da Smotra nije natjecateljskog karaktera, svim izvođačima nagrada je bila pljesak, te po koji cvijet, čokolada... i veliko bravo!

Bez previše straha i treme uživali su u tome što mogu poput odraslih stati na scenu, te pjevati i svirati. Nastupali su u pratnji Dječjeg tamburaškog orkestra Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama*, pod dirigentskom palicom prof. **Mire Temunović**. Svi oni pjevali su pjesme po vlastitom izboru i to one tradicijske ili pisane namjenski za Festival ili Smotru.

Na ovogodišnjoj Smotri nastupili su: **Marija Vukov, Anastazija Kovač, Marta Vukmanov Šimokov, Marijan Ivanković Radaković, Magdalena Kujundžić, Luka Mamužić, Roko Piuković, Sara Vojnić Hajduk, Lana Gabrić, Katarina Vukadinović, Petra Ivković Ivandekić, Josip Mamužić, Ema Ivković, Filip Ivković Ivandekić, Mila Rukavina, Matea Dulić i Jakov Vukov**, a kao posljednju točku, koja je sada već postala himna Smotre, pjesmu *Subotica* izveli su svi izvođači skupa. Kako je pravilo da na Smotri mogu sudjelovati učenici osnovne škole, tako su i voditelji bili njihovi vršnjaci **Lana Šarčević i Marijan Rukavina**.

Smotru dječjih pjevača i zborova već sedamnaest godina organizira HGU *Festival bunjevački pisama* i po riječima dopredsjednika spomenute udruge prof. **Vojislava Temunovića** svake godine je lijepi broj zainteresirane djece koja žele pjevati na Smotri.

»Kada je u pitanju Smotra, moram naglasiti kako je ovdje veliko zanimanje djece i roditelja. Prošle godine je velika generacija otišla u srednju školu i samim time nemaju pravo više nastupati, no ove godine imamo novu djecu. Veliki broj njih su još u nižim razredima osnovne škole i oni će tu biti još nekoliko godina. Imali smo 19 izvođača, dvoje zbog bolesti nisu nastupili, ali mislim da je to lijepa brojka. Ono što me osobito raduje jeste da je misija velikog *Festivala bunjevački pisama* ispunjena, na taj način da djeca te pjesme slušaju i iz tog repertoara biraju što će oni izvoditi. Osim tradicijskih pjesama, svake godine se izvode i pjesme pisane namjenski za Festival, ali i za Smotru. Tako je ove godine bila i praižvedba pjesme *Moj dida*, a izvedena je i pjesma *Al' bi znao gazda biti*, koje su pisane za Smotru«, ističe Temunović i pojašnjava, kako

Festival ponovno online

Neizvjesna epidemiološka situacija potaknula je članove HGU-a *Festival bunjevački pisama* na dodatno promišljanje, te je donijeta odluka da *Festival bunjevački pisama*, koji je planiran za 26. rujna i ove godine bude održan online. Po riječima Vojislava Temunovića ovih dana započet će snimanje svih skladbi koje su namjenski pisane za ovogodišnji Festival, a publika će snimku moći vidjeti na YouTube kanalu Udruge tijekom listopada, o čemu će naši čitatelji biti blagovremeno obaviješteni.

ima i nekoliko djece čiji se roditelji pojavljuju i nastupaju na Festivalu, a njihova djeca sudjeluju na Smotri, te se tako ova vrsta glazbe prenosi i na nove generacije.

Na kraju cjelovečernjeg programa, kojeg su djeca odradila s osmijehom na licu, kako pjevači, tako i svirači, nazočnima se obratio i predsjednik HGU-a *Festival bunjevački pisama* prim. dr. **Marko Sente**, koji je čestitao izvođačima, ali i zahvalio roditeljima što sa strpljenjem dovode djecu na probe i na taj način su podrška i samoj Udruzi.

Uspješnom nastupu svih izvođača prethodili su mjeseci vježbanja, što tamburaša, što solista, a posljednjih nekoliko tjedana i skupne probe, te možemo zaključiti kako ovdje osim pjesme i sviranja nije nedostajalo niti druženja.

Održavanje Smotre dječjih pjevača i zborova pomogli su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine –nacionalne zajednice, Grad Subotica, Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*.

Ž. V.

Miroslav Čavrgov – Tomosom od Subotice do Tivta

Malim motorom u veliku avanturu

Osim zaustavljanja zbog noćenja u Bajinoj Bašti, na svakih 50-60 km vožnje pravili smo male stanke za okrpju. Usput smo sreli dosta ljudi koji su nas s oduševljenjem promatrali, mahali nam iz autobusa, pljeskali kad su vidjeli napakirane motore sa subotičkim tablicama, kaže Čavrgov

Kada je u svom tinejdžerskom dobu, kao 13-ogodišnjak, prvi put sjeo na motor svog starijeg brata, kod **Miroslava Čavrgova** rodila se ljubav prema ovim motornim dvokotačima, a posebna strast, koja je ostala do današnjih dana, i tako traje više od 40 godina, jeste ona prema Tomosovim modelima. Desetljećima su oni prisutni u njegovom životu na način da ih popravlja, restaurira, »slaže« u svoju kućnu kolekciju, ali ono što je prvi put uradio ovog ljeta jest da se s jednim od njih zaputio na put dug oko 1.600 km, na relaciji Subotica – Tivat – Subotica.

Miroslav i Dušan Čavrgov

Od odluke do realizacije pet dana

Miroslav i njegov brat **Dušan** odlučili su krenuti put Tivta kako bi vidjeli svog brata koji tamo živi oko 20 godina. Ne autom, autobusom ili vlakom, već motorima. Ne nekim velikim, jakim, koji mogu izvući 200 i više kilometara na sat, već Tomosovim, 50-kubičnim motorkotačima, koji su, iako mali i slabiji, bez ikakvih problema ispunili želju i misiju svojih vlasnika.

»Na put smo pošli 18., a vratili se 25. kolovoza. Znači, vozili smo po dva dana, tamo i nazad, a na moru smo proveli četiri. Ideja je bila da damo sebi malo oduška, da se malo provozamo i odemo do Tivta kako bi nakon dosta vremena ponovno vidjeli našeg brata. Dušan je srediio svoj Tomos motor, a motor za takva putovanja imam i ja (moj model je Thomos APN 4, a njegov Tomos 3 14) i trebalo nam je nekih pet dana za pripremu koja je podrazumijevala pakiranje garderobe i alata i nekih nužnih dijelova za motor za slučaj kvara, kojeg na sreću nije bilo. Nosio sam malu torbu sa stvarima i torbicu s alatom, što je sve zajedno težilo oko 10 kilograma«, priča nam Miroslav kojem je ovo bilo prvo dugo putovanje s malim motorkotačem, dok s velikim ima, može se reći bogato iskustvo – nekoliko puta je obišao Mađarsku, imao kraće vožnje po Slovačkoj i Rumunjskoj, nekoliko puta vozio do Rijeke i jednom do Trsta.

Putovanje u jednom smjeru trajalo je oko 20 sati uz vožnju u prosjeku od oko 40 km na sat.

»U jednom smjeru to je 800 km, što smo prešli za dva dana. Krenuli smo u 8 ujutro i vozili do 17 sati kada smo stigli do Bajine Bašte gdje smo prespavali. Sljedeći dan smo također krenuli u 8 i na odredište stigli oko 20 h budući da je u Crnoj Gori na magistrali bila gužva pa smo sporije vozili. Vozili smo u prosjeku oko 40 km na sat. Ovo su motori od 50 kubika i najveća brzina koju mogu izvući je nešto preko 60 km na sat«, pojasnio nam je Miroslav navodeći detaljnu relaciju putovanja:

»Prvi dan relacija je bila Subotica – Novi Sad – Ruma – Šabac – Mali Zvornik – Bajina Bašta, a drugi Užice – Zla-

tibor – Čajetina – Bijelo Polje – Podgorica – Bar – Tivat. Osim zaustavljanja u Bajinoj Bašti, na svakih 50-60 km vožnje pravili smo male stanke za okrpju. Usput smo sreli dosta ljudi koji su nas s oduševljenjem promatrali, mahali nam iz autobusa, pljeskali kad su vidjeli napakirane motore sa subotičkim tablicama».

Također ističe kako, u odnosu na veliki, voziti se malim motorkotačem ima svoje prednosti.

»Budući da se ne vozi toliko brzo, više se može uživati u okolini, prirodi, bolje se mogu osmotriti mjesta kroz koja se prolazi, pa čak i ljudi. Posebno je bio lijep pejzaž oko Bajine Bašte i pored Drine, a preko rijeke je BiH i vidjeli smo ljude kako pecaju u Bosni«, prepričava Miroslav dodajući da ih policija nijednom nije zaustavila tijekom puta, jedino su ih na granici dočekali radoznali carinici.

»Na granici su nas pitali kad smo krenuli, koliko putujemo i kad ćemo stići, na što smo odgovorili da smo praktično već stigli kad smo već došli do Crne Gore«, kaže on i ističe kako se poslije svega kući vratio punog srca.

O ljubavi prema Tomos motorkotačima

Nakon priče o ovoj neuobičajenoj, rijetkoj i izazovnoj avanturi, pitanje koje se iz radoznalosti nametnulo bilo je ono o ljubavi prema Tomos motorima, čija je proizvodnja trajala do prije četiri-pet godina.

»Ljubav postoji otkad se njima počeo baviti moj tri godine stariji brat Dušan. Prvi put sam na njegov motor sjeo sa svojih 12-13 godina i odmah mi je to ušlo u krv, priraslo srcu i ostalo do današnjeg dana. U početku sam se tako malo 'šlepao' za njim, a kada je otvorio servis motora, nekoliko godina radili smo zajedno.«

I danas mu je to, kaže, ostao neki hobi i sada se najviše bavi popravkom dijelova za mopede i restauracijom starih motorkotača, i za druge i za sebe, a ima i svoju malu kolekciju starih motora, dodajući kako se neki restaurirani koriste za vožnju, a neki isključivo za izložbe i kao »ukras« u dnevnoj ili nekoj drugoj sobi namijenjenoj nostalgiji.

Miroslavov omiljeni motor koji je do sada i najviše vozio jest ujedno i najstariji koji ima, a to je model T 12 iz '66. godine, koji je nabavio prije oko 30 godina od koleginog oca, kao prvog gazde, i za koji vjeruje da će biti njegov dok je živ.

Pitali smo ga i o povijesti, ali i sadašnjoj sudbini Tomosovih motorkotača.

»Tomosovi motori su slovenske proizvodnje. Tvornica Tomos je u Sloveniji postojala do prije četiri-pet godina kada je i prestala proizvodnja mopeda. Prvi Tomos motor sklopljen je u Jugoslaviji 1957. godine, kada je bio po licenci Puh-a (tvornica motora u Austriji), a poslije su Slovenci razvili svoje modele i svoju proizvodnju. U moje doba su se vozili APN 14, 15, potom Elektronik koji je bio jako lijep i prestižan model, Tomos junior, a kasnije su bili BT, pa CTX, ATX. Posljednji modeli koji su se pravili bili su APN i Automatik, a prije je Tomos imao ogroman asortiman motora i dobro su bili kotirani u Europi. Prodavali su se u Švedskoj, Nizozemskoj, Njemačkoj, a neko vrije-

me i u Mađarskoj. U Švedskoj i Nizozemskoj najviše, čak je tamo bila i proizvodnja Tomos motora, a danas tamo postoje Tomos klubovi. Što se tiče Srbije, u posljednjim godinama oni su se prodavali samo za poštu, dok ih je u slobodnoj prodaji možda i bilo negdje. I kod nas postoje Tomos klubovi. U Subotici nas ima petero-šestero zaljubljenika u Tomos motore, a organizirani smo u okviru Međunarodnog Oldtajmer kluba Subotica«, kaže Miroslav.

Na konstataciju da se već duže vrijeme, barem po Subotici, ne voze Tomosovi motorkotači, pojašnjava da je donošenjem Zakona o preregistraciji jako puno ovih modela završilo na otpadu.

»Zbog bivšeg vlasnika se nije mogla riješiti papirologija za registraciju, motor nije prepisan sa starog na novog vlasnika, a taj prethodni se ili odselio u inozemstvo ili je preminuo. Također, registracija košta mnogo više u odnosu na vrijednost samog motora, a puno ih je bilo i dotrajalih. A i trendovi su se promijenili. Mladi više vole skutere, a Tomosi su postali *demode*, međutim moram reći da se sada sve više vraćaju, vjerojatno zbog neke nostalgije. Njihovi zaljubljenici su oni rođeni '60-ih, '70-ih godina, ali ima i onih malo mlađih, čak i dosta mlađih koji su u tome pronašli više neku korist pa prodaju polovne dijelove za ovaj motor«, kaže nam na koncu Miroslav Čavrgov i kao sljedeću avanturu na svom Tomosu za ovaj vikend najavljuje put u Valjevo, udaljeno oko 300 km, gdje je planiran susret oko 50 Tomos motorista iz Subotice, Valjeva, Beograda, te nekoliko njih iz Banata.

I. Petrekanić Sič

Naši gospodarstvenici (LIX.)

Vinograd ne treba gospodara, nego pudara

U radu se provodi jako puno vremena – preko cijele godine ima posla. Ako nema dovoljno sunca, ako je kišna godina, vino će biti nekvalitetno. Kvalitetu vina testiramo u Vršcu i možemo ga prodavati na rinfuzu kao vino iz Podruma Skenderović. Cilj nam je među ostalim i uključiti se u tzv. vinski turizam. Vinski putevi su postali popularni, kaže Nikola Skenderović, koji je izabran za pudara godine na Berbanskim danima

sastav tla, uz ratarstvo je zastupljeno i voćarstvo i vinogradarstvo.

Vinogradar godine

»I moj dida **Nesto** se bavio vinogradarstvom, kao i moj otac **Marin**. Bile su to manje površine, a otac je posadio 2001. godine plantažu vinograda u redovima. Od malena sam u vinogradu. Na našem imanju je u početku bilo oko pola hektara vinograda, a sada je to otprilike četiri hektara. Iz godine u godinu sadimo neke nove sorte grožđa, a prva posadena sorta je bila liza – to je vinska, karlovačka sorta. Profesor dr. **Petar Cindrić** iz Male Bosne je stvorio tu sortu pogodnu za ovo podneblje, dakle vinovu lozu visoke otpornosti prema niskim temperaturama i otpornu za naš pjeskoviti teren. Kako su počele blage zime, a ima sve više proljetnih mrazeva, odlučili smo saditi i neke novije karlovačke sorte. Prvo smo sadili čokot ili dva, radi probe. Zasadili smo sorte grožđa – sila i bačka, to smo zasadili prošle godine. Dakle, to su novije sorte, a tu je i naša stara sorta – kevedinka, koju smo posadili prije četiri godine. Sada je posađeno četiri hektara vinograda da se ožile reznice. Polako ulazimo u taj svijet vinarstva, sada pravimo ozbiljniju komešaonu, gdje će se vino komešati. Podrum imamo, ali ga osuvremenjujemo. Dakle, vinogradarstvo radimo kao obiteljski posao, uz oca Marina, tu je i moja mater **Marija**«, kaže Nikola Skenderović i naglašava kako je ponosan i sretan za dodijeljenu nagradu za vinogradara godine koja se dodjeljuje za plemenito očuvanje tradicije i dobrog glasa vina i njegovanja vinogradarske i vinarske kulture Subotičko-horgoške pješčare.

»Godinama unazad se natječemo na *Berbanskim danima*. Dobili smo ove godine i srebrne medalje za vina

Tradicionalni *Berbanski dani*, 31. po redu, manifestacija koja slavi završetak berbe grožđa i drugog voća, održani su prošlog vikenda na Paliću. Veliki broj izlagača voća, povrća, vina i rakije, starih zanata, kao i brojni posjetitelji još jednom su pokazali kako je ovo jedna od omiljenih manifestacija Subotičana.

Vitezovima vinskog reda *Arena Zabatkiensis* pripao je zadatak izabrati pudara godine. Ove godine izabran je mladi vinar i vinogradar iz sela Mirgeš pokraj Subotice **Nikola Skenderović** koji se za dobru reputaciju među vinarima izborio svojom lizom i kevedinkom sa Subotičke pješčare.

Mirgeš (srp. Ljutovo, mađ. Mérges, njem. Ludwiga) je selo u Bačkoj, dvanaest kilometara udaljeno od Subotice, naročito poznato po Ljutovačkoj rakiji, njegovi stanovnici pretežno se bave poljodjelstvom, a s obzirom na

koja smo proizveli – lizu i kevedinku. Vinograd ne treba gospodara, nego pudara. U radu se provodi jako puno vremena – počinjemo krajem siječnja od rezidbe, kako kreće vegetacija dolazi do vezanja u špalir, vezivanja lestara, uvlači se u žicu, već je svibanj, naravno tu je i međuredna obrada vinograda, a kada dođe do berbe, prelazi se na proizvodnju vina. Preko cijele godine ima posla. Kada grožđe rodi, stolne sorte prodajemo, a od vinskih proizvodimo vino, ovdje na imanju, dakle vino sami proizvodimo. Prošle godine u rujnu smo počeli mjeriti šećer – koliko ima šećera u grožđu, kako bi znali kada će biti berba. Mi u sorti liza očekujemo nekih 21-22 posto šećera. Liza ne gubi kiseline, a to je jako bitno, dakle da se na nagura puno šećera i da grožđe gubi kiseline, jer vino onda bude tupo, nije dobrog ukusa. Kada dođe do idealnog vremena, onda se grožđe obere, a idealno vrijeme je kad je usklađen šećer i kiseline, ovisi od sorte. Liza se primjerice bere koncem rujna ili početkom listopada», kaže Nikola i navodi kako posjeduju opremu za šišanje vinograda, šišanje izdanaka – sada to ne rade ručno, za taj način treba jako puno vremena. Imaju i kopačicu za vinogradarstvo, tako da ne moraju ručno kopati i sve to ubrzava posao.

Berba i proizvodnja vina

»A berba, već kao svaka berba grožđa. Grožđe se smulja, time se odvajaju bobice od peteljke i muljača stiska bobice, ona pukne i pada i *preš*, koji stiska bobicu i istiska sok i širu i onda se pretače u bačve i dolazi do vre-

mena vrienja, a kada se završi prvo vrienje, vrši se prvo pretakanje. Vrienje traje 15 dana, što ovisi od sorte i vino se toči u novu bačvu i tako ostaje tri tjedna. Oko Nove godine je treće pretakanje, a koncem veljače je opet pretakanje. Kad se vino staloži, mož se piti. Kvalitetu vina testiramo u Vršcu i možemo ga prodavati na rinfuzu kao vino iz *Podruma Skenderović*. Cilj nam je među ostalim i uključiti se u tzv. vinski turizam. Vinski putevi su postali popularni. Od proizvodnje grožđa se može solidno živjeti. Otkada smo s tim poslom, dvadeset godina malo-pomalo sadimo više vinograda. Ulaganja su stalna za sadnju novih vinograda, a osim vlastitih financijskih sredstava može se uzeti i kredit. Ovo je nekada bio vinogradarski kraj, sorta kevedinke je bila jako rasprostranjena, maltenne je svaka kuća, uz kadarku, imala posađenu tu sortu. To su bile dominantne sorte, ali vinogradi su polako nestajali. U Mirgešu sada tek desetak domaćinstava ima manje ili veće vinograde. Ovdje su sada pretežno voćnjaci», kaže Nikola i ističe kako je u Subotičko-horgoškoj pješčari dobra klima za proizvodnju grožđa.

»Za proizvodnju grožđa jako su bitni proljetni mrazevi i koliko je loza otporna na zimu. Sunce je isto jako važno. Neke sorte se mogu saditi ovdje na pijesku, a neke ne mogu opstati. Ovdje postoji refleksija pijeska i zato radimo međurednu obradu. Ako nema dovoljno sunca, ako je kišna godina, bit će nekvalitetno vino. Sunce je bitno da se nakupi šećera koji daje slast grožđu«, kaže Nikola Skenderović.

Zvonko Sarić

Jelena Stanojčić dobila prvu nagradu

NOVI SAD – Prva nagrada na natječaju za kratku priču *Prepekova jesen* pripala je pripovijetki *Sine, jel ti to plačeš?* **Jelene Stanojčić**, drugonagrađena je *Bomboni s Božićne jelke* **Branislava Mikulića**, a treću nagradu dobila je priča *Nevjerojatan dan* **Ljerke Radović**, priopćio je žiri za tu nagradu koji je radio u sastavu: voditeljica Književnog kluba HKUPD-a *Stanislav Prepek* iz Novog Sada **Ana Marija Kaluđerović**, članica Književnog kluba i jedna od nagrađenih autorica *Prepekove jeseni* **Branka Dačević** te književna kritičarka iz Novog Sada i urednica zbornika *Prepekova jesen* dr. **Dragana V. Todoreskov**.

Priča *Sine, jel ti to plačeš?* govori o odnosu ostarjele majke i njene brižne kćeri. Duhovito i vješto Stanojčić vodi čitatelje kroz složeni proces starenja, prije svega psihičkih promjena majke koje kćerka nastoji učiniti što bezbolnijim, te nam sugerira zamjenu uloga između njih. Smjenjujući minulo i sadašnje vrijeme, autorica nam nizom dijaloga i sugestivnih scena pokušava približiti emotivnu dramu koja se odvija unutar glavne junakinje, a u završnoj rečenici efektno poentira kulminacijom osjećanja, navodi se u obrazloženju nagrade.

Nagrade će biti uručene u listopadu, na promociji zbornika *Prepekova jesen 2021.* i tradicionalnoj manifestaciji istoga naziva.

Roman Horvacki Bačka 1901–1939 predstavljen u Splitu

SPLIT – Povijesno-dokumentarni roman *Horvacki Bačka 1901–1939* subotičkog pisca **Dražena Prčića** predstavljen je prošloga tjedna, 9. rujna, u Splitu, u Gradskoj knjižnici Marka Marulića. Priča je to o osnivaču i igraču prve postave najstarijeg nogometnog kluba na prostoru bivše Jugoslavije, subotičke *Bačke*, **Martinu Horvackom** (ujedno i autorovom pradjedu), uz svojevrsni hommage spomenutom klubu i »bačkistima« te lokalpatriotski podtekst.

»U ovom je romanu isprepletena, dokumentarnim načinom pripovijedanja, povijest najvažnijih događanja u Subotici u navedenom razdoblju. Usporedo sa subotičkim događanjima ovaj roman se dobrim dijelom događa i u Splitu, u kome je njegov glavni junak živio i oporavljao se od opake bolesti – tuberkuloze. Naravno, poveznica svih događanja je nogomet, napose *Hajduk* i neraskidiva sveza između *Bačke* i *Hajduka* koja će, tijekom nastupajućih godina biti osnažena odigravanjem brojnih službenih susreta«, kaže Prčić. Također, autor je u pojedinim poglavljima prikazao i dio Splita onoga vremena, nastojeći vjerno dočarati kolorit toga grada.

Dan ranije, Prčić je o romanu i svojem stvaralaštvu govorio gostujući u programu HRT-ova Radio Splita.

Seminar tradicijskih vještina u Baču

BAČ – UG *Tragovi Šokaca* iz Bača priređuje deveti puta seminar *Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglavlja i njihova*

primjena kroz suvremene trendove. Program manifestacije traje tri dana i održava se u etno kući *Didina kuća* u Baču.

Program počinje danas (petak, 17. rujna) u 10 sati, a sadržava radionicu pripreme šokačkog ruha (petak i subota) i radionicu tradicijskih instrumenata (nedjelja). U sklopu programa, u subotu, 18. rujna, od 17.30 sati je predstavljanje knjige **Jelene Bačić Alimpić**. Završetak manifestacije je u nedjelju, 19. rujna, u 15 sati kada je na programu revija narodnog ruha, oglavlja i nakita i revija suvremenih modela i nakita s tradicijskim motivima.

Deset godina s tamburom Ivane Mačković

SUBOTICA – *Deset godina s tamburom* naziv je koncerta **Ivane Mačković** koji će biti održan večeras (petak, 17. rujna) u svečanoj dvorani Glazbene škole u Subotici, s početkom u 18 sati. U pitanju je prvi muzički recital na solo tamburi, s djelima iz svjetske muzičke literature. Na ovom koncertu nastupit će s korepetitoricom **Tarom Glončak Karapandžić** na klaviru.

Ulaz na koncert je moguć uz pozivnice koje se mogu dobiti od Ivane Mačković i u tajništvu Muzičke škole Subotica.

Likovna kolonija u Bezdanu

BEZDAN – Treća po redu likovna kolonija u organizaciji HUG *Bezdanska marina* bit će održana sutra (subota, 18. rujna) u Ekološkoj učionici *Baračka* u Bezdanu. Sudjelovat će 16 slikara iz Subotice i Sombora, a gostiju iz inozemstva neće biti zbog epidemiološke situacije. Pokrovitelji su Grad Sombor, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, upravu, propise i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Središnji državni ured za Hrvate izvan RH.

CROZ kuhinje Vojvodine u Petrovaradinu

PETROVARADIN – Gastronomska manifestacija *CROZ kuhinje Vojvodine*, u organizaciji HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina bit će održana u iduću subotu, 25. rujna, u prostoru Dobrovoljnog vatrogasnog društva *Petrovaradin* (Pavla Jurišića Šturma 2) u Petrovaradinu. Početak je u 12 sati. Sudjelovat će gastro-ekipe Hrvatske udruge *Široko* iz Niša, Udruge banatskih Hrvata iz u Starčeva, Gastro-tim *Srbija* iz Srijemskih Karlovaca, te domaća ekipa HKPD-a *Jelačić*. U glazbenom programu sudjelovat će: mladi tamburaši HKPD-a *Jelačić*, Zbor župe Presvetoga Trojstva iz Srijemskih Karlovaca i klapa *Jelačić* iz Petrovaradina, uz pratnju **Zvonka Tadića** i **Živana Popovića**. Održavanje manifestacije pomogli su Središnji državni ured za Hrvate izvan RH i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

M. T.

Priručje: Vladimir Nimčević

Iz starog tiska

Rajić protiv nacionalizacije crkvenih škola, bački Hrvati kod ministra Smoljana

11. rujna 1920. – *Subotičke novine* donose prosvjed narodnog zastupnika **Blaška Rajića** protiv uvođenja naredbe o nacionalizaciji crkvenih škola u Vojvodini: »Zapovidili su, da dica naša iz srbski knjiga uče, šalju nam Srba za učitelje, a našu dicu učitelje hoće da otprave u Macedoniju. U višim školama nedadu, da bude vironauka. Mi, svi Bunjevci, Šokci, Hrvati koji u Vojvodini živimo, najodlučnije se suprotimo ovoj nepravednoj naredbi i svim silama ćemo nastojati, da ovaj prokleti uzrok zavodjenja našega naroda s njegovim izmisliteljem zajedno odstranimo.«

11. rujna 1983. – *Nova Hrvatska* piše da je u Subotici sredinom kolovoza održana žetveno-vjerska svečanost *Dužijanca* i to: 12. kolovoza meditativna večer, 13. kolovoza književna večer, 14. kolovoza svećeničko ređenje dvojice mladih svećenika iz Bačke, 15. kolovoza nastup brojnih bandaša i bandašica iz Subotice i okolice u katedrali sv. Terezije.

11. rujna 1936. – *Subotičke novine* pišu da je 6. rujna ogranak Seljačke sloge u Monoštoru priredio drugarski izlet s izaslanicima subotičke i somborske organizacije. Odmah poslije mise koju je služio župnik **Franjo pl. Piu-ković** izaslanici su u pratnji stotine Šokaca i glazbe koju je izvodila čuvena Mikina banda pošli na izletišta.

12. rujna 1925. – *Hrvatske novine* pišu da je subotički prošireni senat na svojoj sjednici od 3. rujna odlučio da će 8. rujna proslaviti 1000-godišnjicu hrvatskog kraljevstva. Naredio je da se u svim crkvama održi služba Božja i da građanstvo na kuće istakne zastave.

13. rujna 1932. – *Obzor* piše da je Hrvatsko pjevačko društvo *Turopoljac* na turneji po hrvatskim krajevima stiglo u Suboticu i održalo u dvorani Katoličkog kruga koncert pod vodstvom svoga dirigenta **Totha**.

14. rujna 1927. – *Dom* piše da je Hrvatska seljačka stranka na izborima 11. rujna 1927. u subotičkom izborom okrugu dobila 4120 glasova, a u somborskom s Baranjom 3416, u novosadskom 255, u južnom Banatu 1116, u sjevernom Banatu 433. Međutim, uslijed terora, presipavanja kuglica i falsificiranja zapisnika HSS nije dosegla ni u jednom izbornom okrugu Vojvodine količnik.

15. rujna 1911. – *Neven* piše da se **Ante Bešlić**, sin uglednog Bajmačanina **Tadije Bešlića** zaručio s gos-

pođicom **Sonjom Broz**, jedinicom bogatog veletrgovca **Janka Broza** iz Klanjca (Hrvatsko Zagorje).

16. rujna 1921. – *Neven* piše da je **Blaško Rajić** održao 15. rujna u Narodnoj skupštini u Beogradu govor o nasiljima Horthyjevih snaga nad bunjevačkim življem i o pristranosti Antantne komisije, koja je htjela pomaknuti granicu na štetu Subotice. Govor je saslušan pažljivo i učinio je veliki dojam na prisutne ministre i zastupnike. Ministarsko vijeće je odlučilo da ne ustupi Mađarskoj ni jedan pedalj, koji joj nije predviđen Trianonskim mirovnim ugovorom.

17. rujna 1919. – *Neven* piše da je čuveni subotički inženjer **Titus Mačković** umro 17. rujna u 21.30 sati u Gradskoj bolnici u 68. godini života.

17. rujna 1921. – *Subotičke novine* pišu da je Vlada Kraljevine SHS objavila naredbu da samo srpski dobrovoljci iz Prvog svjetskog rata smiju dobiti zemlju u Bačkoj. Bunjevci bezemljaši pak mogu dobiti zemlju samo u donjoj Srbiji (Makedoniji i Kosovu).

17. rujna 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da su izaslanstva bačkih Hrvata iz Sombora i Subotice na čelu posjetila ministra bez lisnice **Barišu Smoljana** i razložila mu svoje želje. Somborce je predvodio **Grgo Vuković**, a Subotičane **Miće Skenderović** i **Marko Kuntić**. Ministar ih je ljubazno primio i obećao im da će učiniti sve da izađe u susret opravdanim željama bačkih Hrvata.

U Subotici predstavljena monografija *Cilika Dulić Kasiba* autorice Olge Šram

Autorica jedinstvenog naivnog izraza

Nadam se da je u ovoj knjizi ostao trajno zabilježen makar dio čudesne tajne nastanka njezinih slika, kao i odraz autoričinog duha koji je u njih utkan, posebnom toplinom i neposrednom radošću stvaranja, rekla je autorica monografije Olga Šram

U nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata objavljena je monografija *Cilika Dulić Kasiba* koja govori o likovnom stvaralaštvu i životu te poznate slikarice naive iz zajednice vojvođanskih Hrvata. Autorica knjige je povjesničarka umjetnosti **Olga Šram**. Cilikine slike za potrebe monografije fotografirao je **Augustin Juriga**, a autor dokumentarnih fotografija je **Rajko Ljubić**.

Knjiga je predstavljena prošle srijede, 8. rujna, u Subotici, u Velikoj vijećnici Gradske kuće. O knjizi i slikarici, ovom su prigodom govorili: uime nakladnika ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**, recenzentica **Ljubica Vuković Dulić**, urednica **Katarina Čeliković** te autorica Olga Šram (koja se obratila putem video linka).

Manjak monografija

Ravnatelj ZKVH-a Tomislav Žigmanov je ukazao na činjenicu kako, imajući u vidu dugu i bogatu baštinu u području likovne umjetnosti vojvođanskih Hrvata, broj monografija o opusima umjetnika nije velik. Naime, nakon monografije o kiparu **Nesti Orčiću** (autora **Nace Zelića**) i slikaru **Stipanu Kopiloviću** (autora **Bele Durancija**), monografija o Ciliki Dulić Kasiba je treća publikacija takve vrste.

»Cilika Dulić Kasiba je za života dobila reprezentativnu monografiju o njezinu djelu. U kulturi i umjetnosti osim čina stvaranja i prezentacije onoga što se stvara jako su važne i prakse monografskog predstavljanja, kritičkog sagledavanja i vrjednovanja, povezivanja u šire kontekste, usporedbe s drugima. Mislim da svi zajedno u kulturnom prostoru hrvatske zajednice trebamo biti ponosni i na Ciliku i na njezin opus, a i na to da smo smogli snage i institucionalno i kadrovski realizirati ovu monografiju. Ona u svim segmentima, i sadržajno i vizualno-grafički, kao zaokružena cjelina, jest na ponos svih. Uspjeli smo ono što je vrijedno i na ovakav način prezentirati. Pred nama je velika zadaća kada su u pitanju drugi umjetnici koji još nemaju ovakve monografije«, kazao je Žigmanov.

Šest desetljeća rada

Dulić Kasiba (Subotica, 1932.) sustavno počinje stvarati daleke 1961., u likovnoj koloniji i u likovnom odjelu KUD-a (danas HKPD-a) *Matija Gubec* u Tavankutu, gdje joj je mentor bio slikar **Stipan Šabić**. Bilo je to vrijeme usustavljivanja scene naivnog stvaralaštva ovdašnjih bunjevačkih Hrvata, što je pratilo likovne tendencije na tom planu u tadašnjoj državi Jugoslaviji.

Recenzentica knjige, povjesničarka umjetnosti Ljubica Vuković Dulić je ocijenila kako je autorica monografije Olga Šram učinila znatan napor kako bi u knjizi sažela 60 godina Cilikinog rada.

»Pred nama je danas sažet, najcjelovitije sačuvan, ili najcjelovitije moguće predstavljen opus jedne od više poznatih i vrijednih slikarica naivki među Bunjevcima. One su možda i predvođene Cilikinom energijom, postale vrijedan segment zavičajnog slikarstva subotičke regije, ali i šire regije u kontekstu naivne umjetnosti. Riječ je o samoukim slikaricama specifičnog stila koje se u javnosti pojavljuju 1961. godine, odnosno u ono vrijeme kada na nekadašnjem jugoslavenskom prostoru dolazi do ekspanzije naivnog stvaralaštva. Danas je naivno stvaralaštvo bunjevačkih slikarica, nažalost, sačuvano tek u fragmentima. Raspršeno je u nekoliko muzejskih zbirki, zbirkama kulturnih društava i po privatnome vlasništvu. A mnogim se djelima zapravo ne može ući u trag, znamo ih po sačuvanim fotografijama, reprodukcijama u katalozima i novinskim člancima. Razlog ove raspršenosti vjerojatno jeste upravo skromnost ovih slikarica naivki, koje da su imale ego današnjih likovnih umjetnika zasigurno bi vodile računa gdje putuju njihove slike«, rekla je Vuković Dulić.

Običaji sačuvani na platnu

Naivno likovno stvaralaštvo, kako je dodala Vuković Dulić, predmet je proučavanja povijesti umjetnosti zbog svojih likovnih sadržaja, no naiva može biti i temom et-

nologije jer često prikazuje motive iz tradicijskog, ekonomskog, društvenog života.

»Tako i naivno stvaralaštvo Ciličke Dulić Kasiba izrasta iz ambijenta u kojem žive bunjevački Hrvati, pojavljuje se u vremenu nestajanja starog, patrijarhalnog načina življenja u kojem su narodna umjetnost i folklorni običaji bili duboko ukorijenjeni. Među slikaricama i slamarkama koje bilježe momente iz tradicijskog života prema broju radova i njihovoj kvaliteti ističe se Dulić Kasiba. Teme kao što su *Rakijare*, *Badnje večer*, *Poklade*, *Pucanje kokica*, *Sahrana* i dr. bilježe određene običajne momente i poseban ugođaj trenutka koji odiše vedrinom i zadovoljstvom, a nekad melankolijom i pomirenošću sa sudbinom. Prikazane scene najčešće imaju veći broj likova, a svaki ima svoju ulogu kojom nadopunjava narativnu slojevitost cjeline«, rekla je ona.

Cilika Dulić i danas održava nekadašnji naivni likovni izraz Bunjevaka koji se, po riječima Vuković Dulić, može dijelom smatrati povijesnom kategorijom zbog promjene društvenog konteksta, izmještanja iz autentičnog podneblja.

»Nepostojanje mladih sljedbenika ovog stila svjedoči o tome koliko je društveni kontekst vremena bio dominantan na proces nastanka, trajanja, kvalitetu ali postupan nestanak ovog fenomena. Monografija posvećena Cilikom radu jeste i doprinos kulturi sjećanja na fenomen naivnog stvaralaštva među Bunjevkama«, zaključila je ona.

Doprinos valorizaciji

Autorica knjige Olga Šram je u svojem obraćanju izrazila zadovoljstvo što je, zahvaljujući nakladniku i suradnicima na izradi monografije, mogla dati svoj doprinos istraživanju i valorizaciji Cilikinog obimnog slikarskog opusa.

»Ipak, mislim da priča o njenom životu i radu ovim ne treba biti zaključena. Jer u tako dugom razdoblju stvaranja, punom događaja, iznenadnih obrta, nebrojenih ostvarenih djela, ostaje još dosta toga neizrečenog. Čast mi je poznavati Ciliku sve ove godine, od davne 1986., od prvog susreta s njezinim slikama u prostoru tavan-kutske škole. Već pri prvom pogledu otkrivala su da ih je naslikala autorica posebnog senzibiliteta za svijet koji je okružuje, za svijet kojeg nosi u sebi, autorica koja je progovorila jedinstvenim naivnim izrazom. Ustrajno, izuzetnom stvaralačkom snagom, već 60 godina s jednakom predanošću stvara djela koja nas višestruko obogaćuju. Nadam se da je u ovoj knjizi ostao trajno zabilježen makar dio čudesne tajne njihovog nastanka, kao i odraz autoričinog duha koji je u njih utkan, posebnom toplinom

i neposrednom radošću stvaranja samo njoj svojstvenom«, rekla je Olga Šram.

Umjetnost izabrala Ciliku

Urednica knjige Katarina Čeliković ukazala je kako je rad na monografiji počeo prije deset godina, a da je prikupljanje slika za profesionalno fotografiranje, zbog njihove raspršenosti, posebice kada su u pitanju privatna vlasništva, trajalo nekoliko godina.

»Ova knjiga govori o tome kako je nastala jedna naivna slikarica u našem kraju, u bačkoj ravnici, u kojoj je kao dijete sa salaša počela slikati najprije na šinama, kamenu, pijesku, zemlji. Bila je radoznala, tražila je žigice, štapove, pruće s kojim je slikala, bila je nezaustavljiva u tome. Taj talent nama govori da je umjetnost izabrala Ciliku, a ne obrnuto. Jer da nije tako, ona bi davno prestala slikati. A i danas u njezinom predsooblju stoji veliko platno na kojem nastaje jedna slika. Smatramo je brendom hrvatske naive ovdje u Vojvodini. Osim brenda, ona je za nas još nešto važno: čuvarica nematerijalne kulturne baštine, o čemu govore sadržaji njezinih slika, brojni običaji bunjevačkih Hrvata, od kojih se neki više i ne prakticiraju«, kazala je ona.

Dodala je i kako je Cilikino djelo prepoznato u hrvatskoj zajednici: proglašena je počasnom članicom KD-a *Ivan Antunović* iz Subotice, dobila je priznanje *dr. Josip Andrić* koje dodjeljuje Hrvatsko nacionalno vijeće, kao i nagradu KD-a *Ivan Antunović* u kategoriji zaslužnog pojedinca.

»Ova knjiga zaokružila je priznanje koje joj mi kao zajednica dugujemo«, zaključila je Čeliković.

Na predstavljanju knjige prikazan je i dio intervju s Cilikom Dulić Kasiba iz emisije *Zlatna škatulja* autorice **Ivane Petrekanić Sič**. U programu je sudjelovao i tamburaški komorni sastav *Kockice* HGU-a *Festival bunjevački pisama* iz Subotice uz koji je s pjesmom *Rokoko* nastupila **Magdalena Kujundžić**.

D. B. P.

Likovna kolonija u povodu 10. obljetnice rada HLU *Croart* iz Subotice

Umjetnost je pobijedila!

U povodu desete obljetnice svojega postojanja i rada, Hrvatska likovna udruga *Croart* iz Subotice organizirala je protekloga vikenda (11. i 12. rujna) likovnu koloniju. Priređena u šandorskom *Klubu prijatelja Bačvanke*, kolonija je, zbog epidemiološke situacije, okupila mahom članove udruge, uz tek pokojeg gosta.

»Umjetnost je pobijedila! Pobijedila je ovu tumornu pandemijsku svakodnevicu koja nas sve mori, evo već godinu i pol dana. Dva dana *Klub prijatelja Bačvanke* bio je mjesto stvaranja i druženja. Na koloniji je nastalo niz dojmljivih ostvarenja različitih poetika, djela koja predstavljaju svakog umjetnika svojom originalnošću i osobnošću. Poštovani umjetnici, hvala vam za vaš odaziv, za vaš rad, za vaše stvaralaštvo«, kazao je na zatvaranju kolonije predsjednik HLU *Croart* **Josip Horvat**.

Kontinuitet i prepoznatljivost

Povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović** je ovom prigodom podsjetio na dosadašnji rad *Croart*-a te istaknuo važnost kontinuiteta u radu udruge, s obzirom na izazove pandemije.

»Udruga je uspjela održati kontinuitet u uradu. Manifestacije udruge, poput međunarodnih likovnih kolonija *Stipan Šabić* i *Panon* zauzele su vidljivo mjesto na likovnoj mapi Subotice. Naše izložbe imale su veliki odziv publike, kao i kvalitetne kataloge. Uz zahvalu svim umjetnicima koji su sudjelovali ili poslali radove, na ovoj koloniji izdvojio bih inovacije pojedinih članova, poput akvarela **Nele Horvat**, sliku **Vladimira Doroghazija**, kao i sliku velikog formata naše poznate članice **Čilike Dulić Kasić**. Udruzi želim sretan jubilej i daljnje trajanje na likovnoj sceni Subotice i šire«, kazao je Kopilović.

Predsjednik partnerske likovne udruge *Bel-art* iz Belišća **Ivan Vajda** čestitao je udruzi *Croart* jubilej pismom u kojem se, među ostalim, navodi: »Kroz ovih deset godina suradnje naših likovnih udruge, vezalo nas je nešto više od samog slikanja, misleći pri tom na toliko lijepih zajedničkih trenutaka i prijateljstava koja su se pri tome stvarala. Ideja Međunarodne likovne kolonije *Panon*, uz sudjelovanje *Croart*-a iz Subotice i *Bel-art*-a, uz uključivanje i likovne udruge *Hubart* iz Dušnoka, kao mađarskog predstavnika, dodatno nas je povezala na brojnim zajedničkim likovnim, ali i kulturnim okupljanjima i druženjima. Žao nam je što ove godine zbog raznih okolnosti, ali najviše uzrokovanih poznatom pandemijom virusa covid-19, nismo u mogućnosti organizirati Međunarodnu likovnu koloniju *Panon* Belišće. Nadamo se nekim boljim vremenima i nastavku uspješne suradnje«.

Dojmovi gostiju

Iz također partnerske udruge *Hubart* iz Dušnoka na koloniji je sudjelovao samo jedan član, **Lajos Vicai**.

»Zbog epidemiološke situacije, nažalost, nije nas došlo više. Drago nam je skupa proslaviti jubilej udruge *Croart* s kojom imamo lijepu suradnju već četiri godine. Ova pandemija nas je malo usporila. Za potrebe kolonije izradio sam sliku 'Vojvođanski salaš zimi', a kolega **László**

Zahvalnice

Članovima, prijateljima udruge i predstavnicima medija ovom su prigodom uručene zahvalnice za doprinos radu *Croart*-a u proteklom desetljeću.

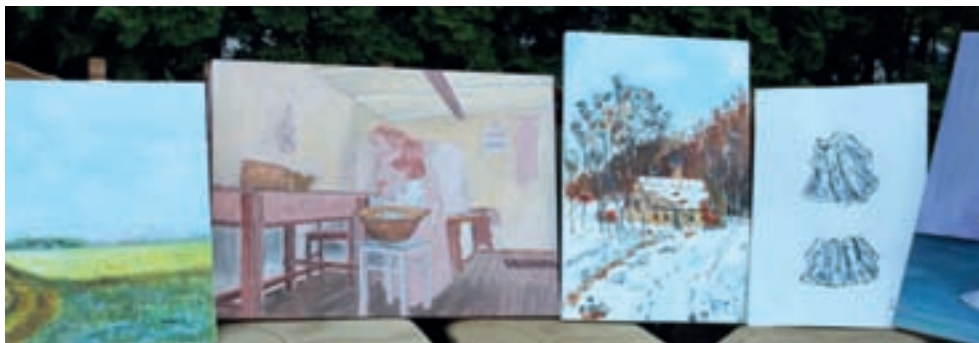

Hubert, rad koji sam donio, naslikao je sadnju krumpira kako je ona nekad izgledala», kaže Vicai.

Jedan od gostujućih prijatelja udruge bio je i slikar Vladimir Doroghazi iz Novog Sada.

»Radim vojvođanske prizore i ljude, a čup je motiv koji se provlači u mojim slikama, jer se u njemu drži mlijeko, a mlijeko je osnova života tek rođenoga djeteta. Ono daje snagu i napredak. Do suradnje s *Croart*-om je došlo na jednoj koloniji u Šidu. Kasnije sam s njima išao na neke druge kolonije, u Rumunjsku i Mađarsku, i uvijek mi je bilo lijepo. Kada su u pitanju kolonije, profesionalci rade svoje, a amaterima koji rade s njima mogu biti motivacija i inspiracija za napredak. Ali ne smijemo zapostaviti i druženje. U tom smislu, što više članova imaš to si bogatiji«, kaže Doroghazi.

Na otvorenju kolonije nastupila je vokalna solistica, studentica treće godine Umjetničke akademije u Novom

Sadu **Anja Štula**, a na zatvaranju tamburaši HGU-a *Festival bunjevački pisama* pod ravnanjem prof. **Mire Temunović** skupa s dijelom vokalnih solista koji su dva dana ranije nastupili na ovogodišnjoj Smotri dječjih pjevača i zborova.

Održavanje kolonije pomogli su Grad Subotica, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

D. B. P.

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata

Uži izbori knjiga za nagrade *Emerik Pavić i Iso Velikanović*

Na sjednicama povjerenstava za izbor nagrada Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata – *Emerik Pavić* i *Iso Velikanović* – izabrane su knjige koje su ušli u uži izbor, objavio je ZKVH.

U uži izbor za nagradu *Emerik Pavić* koja se dodjeljuje za najbolju knjigu Hrvata u Vojvodini objavljenu tijekom prošle, odnosno 2020. godine, uvršteno je deset naslova. U pitanju su sljedeće knjige: zbornik radova sa znanstveno-stručnoga skupa *Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni i suvremeni procesi*, ur. **Mario Bara, Filip Galović i Lucija Mihaljević**; znanstvena monografija *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine*, glavna urednica **Milana Černelić**; *Idemo li večeras u kazalište?* **Milovana Miko- vića**; *Progon i stradanje Hrvata u Vojvodini tijekom Domovinskog rata (prilog kronologiji terora nad Hrvatima u istočnom Srijemu, Banatu i Bačkoj od 1986. do 1995.)* **Zlatka Pintera**, *Mariološke rasprave Ante Sekulića*, *Tragom starih matičnih knjiga u Subotici: povijest jedne male grane velike porodice Skenderovića Ivana Skenderovića*, knjiga pjesama *Rosa Ivana Soka- ča*, monografija *Cilika Dulić Kasiba Olge Šram*, roman *Radio Siga Ivana Vidaka* i *Pripovitke 1 Balinta Vujkova* (izbor **Zlatko Romić**).

Povjerenstvo za izbor ove nagrade čine: dipl. povjesničarka i povjesničarka umjetnosti (predsjednica) **Ljubica Vuković Du- lić**, novinarka i glavna i odgovorna uredni- ca tjednika *Hrvatska riječ* **Zlata Vasiljević**, i novinar i urednik rubrike kultura u tjedni- ku *Hrvatska riječ* **Davor Bašić Palković**.

U uži izbor trijenalne nagrade *Iso Veli- kanović* za najbolju knjigu proze (za raz- doblje 2018. – 2020.) uvršteno je sedam naslova: roman *Divlje guske* **Julijane Adamović**; knjiga priča *Moje srijemske priče: Zašto Kukujevci?* **Ljubice Kolarić- Dumić**; zbirka kratkih priča *Tragovi kruni- ce Mirka Kopunovića*, roman *Nocturno Milovana Mikovića*; knjiga pripovijedaka *Sonta u sjećanjima šokačkim Ruže Sila- đev*; *Zlatna opeklina Nevena Ušumovića* i roman *Radio Siga Ivana Vidaka*.

Povjerenstvo za izbor ove nagrade radi u sastavu: ma- ster prof. jezika i književnosti (predsjednica) **Klara Dulić**, književnik iz Đakova **Mirko Ćurić** i prof. komparativne književnosti i ruskog jezika i književnosti **Katarina Čeli- ković**.

Obje nagrade bit će svečano uručene 8. listopada u okviru književne manifestacije *Dani hrvatske knjige i ri- ječi*. Osim diplome i plakete, nagrade će imati i svoj nov- čani iznos.

H. R.

O proštenju Uzvišenja sv. Križa

Hrvate u Srbobranu okuplja samo Crkva

Uzvišenje svetog Križa naslovnik je čak pet župnih crkava u Bačkoj: u Somboru, Subotici, Pačiru, Srbobranu i Srpskom Miletiću. Ovome patronu, pokraj Uznesenja Marijina, posvećeno je najviše bogoslužnih objekata u Subotičkoj biskupiji, te ne čudi što se rujanska proštenja posebno svečano slave na brojnim mjestima.

U središnjoj Bačkoj najposjećenije je proštenje u Srbobranu. Ova župa je pretežito naseljena katolicima Mađarima, no u Srbobranu živi i skupina vjernika Hrvata, odana Crkvi, o čemu smo, u potrazi za makar osnovnim podacima, razgovarali s vlč. **Tiborom Zsúnyiem**, srbobranskim župnikom.

»Da, Hrvati katolici u Srbobranu su starosjedioci. Svete mise na hrvatskom jeziku služim svake druge nedjelje u mjesecu, te o velikim blagdanima, uključujući i naše proštenje. Hrvatskih vjernika u našoj župi ima oko 150. Interesantno i lijepo je da na svakoj misi na hrvatskom jeziku imamo nakanu neke od obitelji. Također su redoviti blagoslovi kuća i grobova, a nažalost i sprovodi«, kaže vlč. Zsúnyi. On naglašava da pojedinih godina ima i prvopričesnike iz obitelji Hrvata, a ponosan je što ih je ove godine bilo dvoje.

Župa Uzvišenja sv. Križa u Srbobranu ima svoju povijest iz predturskih vremena, a obnovljena je 1783. godine. Crkva je sagrađena 1815., da bi u Mađarskoj revoluciji, u ko-

joj je Srbobran bio na liniji bojišnice, bila srušena sa zemljom. Nova bogomolja podignuta je 1886., a 1937. je proširena i obnovljena. Na Kalvariji se nalazi kapela Krista Patnika.

Srbobranski župnik skrbi i o katolicima u župi sv. Mihovila Arkandela u Zmajevu, te o malobrojnim katolicima u Ravnom Selu i Kulpinu.

»U tim selima se sveta misa služi mješovito, na hrvatskom i mađarskom. Vjeronauk i u školama i u župama također imamo na hrvatskom jeziku. Sve više imamo mješovitih brakova kod kojih je tendencija da se djeca krste u Pravoslavnoj crkvi«, navodi župnik. Navodi i da zna da su Hrvati u Zmajevu doseljeni ekonomski migranti iz Bosne i Hercegovine nakon II. svjetskog rata, te da u tom selu još uvijek ima i katolika Albana-

ca, Poljaka i Nijemaca.

Zanimljivo je da hrvatska Wikipedia navodi, pozivajući se na »Hrvatske bačke mjestopise« **Ante Sekulića**, da je naziv Srbobrana na hrvatskom jeziku bio Sveti Tomo (kao pandam mađarskome Szenttamás). Danas u Srbobranu nije moguće naći potvrdu da se on igdje koristio. Po službenim podacima popisa stanovništva 2011. godine, u Srbobranu se Hrvatima izjasnilo 118 osoba, te su time Hrvati četvrti po brojnosti narod u tom gradiću nakon Srba, Mađara i Roma.

M. Tucakov

Nebeski zaštitnik sv. Mauricije

Svečana sveta misa u povodu blagdana patrona crkve i župe u Starčevu, sv. Mauricija bit će slavljen 22. rujna u istoimenoj župnoj crkvi, s početkom u 11 sati. Tijekom misnog slavlja nastupit će Mješoviti pjevački zbor Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Jelačić* iz Petrovaradina.

Sveti Mauricije, koji je više od dva stoljeća nebeski zaštitnik katolika u Starčevu, bio je zapovjednik rimske legije sastavljene od vojnika kršćana sa sjedištem u egipatskom gradu Tebi. Rimski car Maksimijan poslao ih je u Galiju kako bi suzbili širenje kršćanstva, a oni su odbili boriti se protiv svoje braće u vjeri. Kod gradića Saint Maurice u Švicarskoj, pripadnici tebenske legije, vjerni Kristu Gospodinu, odbili su prinijeti žrtvu rimskim bogovima, a za kaznu čitava je legija od ukupno 66 tisuća ljudi pobijena. Sveti Mauricije često je predstavljen kao crnopusi legionar, Maur ili Kopt, vitez u punoj vojnoj opremi koji drži zastavu i palmu kao oznaku mučeništva. Zaštitnik je mnogih gradova u Švicarskoj, Italiji, Francuskoj i Njemačkoj, a posvećene su mu mnoge crkve i kapele. Po njemu su nazvane države Mauricijus i Mauretanijska.

Proslavu priređuju župa sv. Mauricija u Starčevu i Udruga banatskih Hrvata uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Proslavljen crkveni god u Novim Banovcima

U srijedu, 8. rujna župljani župe Rođenje Blažene Djevice Marije u Novim Banovcima, svečanim euharistijskim slavljem proslavili su crkveni god. Slavlje je predvodio srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**, uz koncelebraciju svećenika ove biskupije, grkokatoličkog svećenika i domaćina vlč. **Dušana Milekića**. U prigodnoj homiliji mons. Gašparović je podsjetio nazočne kako se svetkovina Rođenja Blažene Djevice Marije u narodu još naziva Mala Gospa, iako je ona daleko veća nego brojne druge povijesne ličnosti koje su nazivane velikima.

Na koncu euharistijskoga slavlja vlč. Milekić je zahvalio svima koji su upotpunili ovo slavlje koje je bilo veće i ljepše u odnosu na prijašnje godine.

I. Z.

U susret blagdanima

18. rujna – Josip Kupertinski
21. rujna – Matej apostol
24. rujna – Gospa od Otkupljenja
26. rujna – Kuzma i Damjan
28. rujna – Vjenceslav
29. rujna – Mihael, Gabriel i Rafael, arkandeli
1. listopada – Terezija od Djeteta Isusa
2. listopada – Anđeli čuvari, Anđelko, Anđelka

Mirotvorci u zajednici

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Apostol Jakov poučio nas je prošloga tjedna da kršćanin treba biti prepoznatljiv po djelima ljubavi. Ovoga tjedna nas podsjeća i na druge oblike ponašanja koji kršćane izdvajaju u društvu u kojem žive. I ono što mislimo, i ono za čime težimo, sve je to vidljivo u našem stilu života i ophođenju s drugima. Stoga i djela i misli treba uskladiti s Kristovim naukom, kako bi naše kršćansko svjedočenje bilo autentično.

Zavist i svadljivost

Jakov ističe dva problema kao izvor zala među kršćanima: »Gdje je zavist i svadljivost, ondje je nered i svako zlo djelo« (Jak 3,16). Znamo već da zavist spada među sedam glavnih grijeha. Ona nije izvana vidljiva, to je nešto što možemo u dubini sebe sakriti. No, ona utječe na naše ponašanje, mijenja nas u negativnom smislu i tako se odaje. Još kao djeca učili smo na vjeronauku da onaj tko je zavidan postaje nesretan i loš. Postaje i svadljiv. Mada, svadljivost ne mora biti uzrokovana samo zavist, nego i drugim nekim negativnim mislima i osjećajima, usmjerenim prema drugim ljudima. Što god da joj je uzrok ona remeti mir u zajednici, uništava slogu, jedinstvo na koje nas Isus poziva. Upravo su zavist i svadljivost izvor nesklada u mnogim zajednicama u prošlosti, ali i danas.

Svatko od nas dio je neke zajednice, koja treba biti odraz Kristove ljubavi prema ljudima. Stoga zajednica treba funkcionirati poput obitelji, jer smo svi braća i sestre u Kristu. Borba za prva mjesta, za isticanje i različite funkcije u okviru zajednice dopuštaju zavisti i svadljivosti da remete mir i kvare ljubav koja treba vladati. Naš je poziv da drugujemo s Bogom, da vršimo njegovu volju, da budemo mirotvorci i širitelji ljubavi. Ljudi smo, dogodi se da pogriješimo, ali treba se pokajati i mijenjati, a ne u lošem ustrajati.

Jakov čitatelje svoje poslanice podsjeća da su grješna stremjenja i njegovanje grijeha u svome srcu izvor svih sukoba: »Odakle ratovi, odakle borbe među vama? Zar ne oдавde: od pohota što vojuju u udovima vašim?« (Jak 4,1). Znamo da je ljudska povijest, nažalost, ispunjena ratovima različitih naroda. No, ne misli ovdje Jakov samo na ratove među narodima, nego i na sukobe u našim zajednicama i obiteljima. Čim se u ljudsko srce uvuče grijeh, čim ljudi postanu pohlepni, zavidni, sebični, počinju se sukobljavati. A tamo gdje sukob vrije, ljubav nestaje. Naša djela više nisu oličenje naše kršćanske pripadnosti, nego se suobličujemo onome dijelu svijeta koji živi bez Boga, koji smisao života traži u užicima, ugodama, časti i moći, a kršćanske vrijednosti odbacuje, jer mu smetaju u postizanju onoga što mu je krajnji cilj.

Neuslišane molitve

I na kraju Apostol objašnjava zašto nam molitve ostaju neuslišane. Zato što su nam nakane pogrešne, zato što molimo vođeni ovozemaljskim motivima, jer u našim životima, pa tako i u molitvama nema pokornosti volji Božjoj, jer nismo okrenuti vječnosti, nego samo onome što je na zemlji. Bog daje, i to obilato, onima koji se u njega pouzdaju. Ipak ne možemo moliti od Boga blagoslove za svoj život ako ne živimo prema njegovim zapovijedima. Osobito ako želimo postići neke ciljeve koji će ugroziti druge ljude. Ono čemu nas poučava Krist treba biti temelj na kojemu ćemo se izgrađivati. Jedino tako moći ćemo biti mirotvorci u svojim zajednicama i u svijetu, jedino tako grijeh neće zarobiti naše srce. Na ovome svijetu svojim djelima trebamo se pripremati za vječnost, a tada će nas Bog nagraditi svojim blagoslovom i naše molitve neće ostati neuslišane.

Justina Dulić, jorgandžinca

Zanat koji koketira s umjetnošću

*Nema di nema mojih jorgana po svitu * Izrađivali smo jedan jorgan dnevno, a radili po 16 sati * Za jorgan od perja najbolje su krupne mustre * S obje ruke sam znala šiti i to mi je jako mnogo značilo, brže je išlo i nije me toliko bolila ruka * Jorgan se mora isunčat jednom godišnje, najbolje u šarenom ladu, o njemu se vodi računa ko i o sebi, triba ga pokrit bilom plahtom jer inače dobije mašak, sitnu prašinu*

Za razliku od jorgana kojih danas na tržištu ima od bambusa, svile, mikrofiber vlakana, jorgani koje je **Justina Dulić** šila pravili su se od materijala dostupnih na našem području, od vune i perja. Jorgane je šila 40 godina, a za to vrijeme ih je napravila sigurno nekoliko tisuća. Nije to nimalo lak posao, pogotovo jer se šilo ručno, a radilo i po 16 sati na dan. Treba imati smisao za crtanje, dobre oči, spretne ruke, a kad netko to i voli, onda je kvaliteta izvjesna.

»Najkvalitetniji i najskuplji jorgani su se pravili od vune i od maška ili paperja. U srednju klasu spadaju jorgani od perja ili sintetske vune, a najjeftiniji su od vate. U tom procesu svaki je korak važan, od materijala do kvalitetnog šivenja i krajnjeg izgleda. Najbolja vuna je bila od domaće pasmine ovce – cigaje, a najbolje perje gušćje. Samo od gušćijeg pravog, očišćenog perja, i od paperja ili takozvanog maška, to su jorgani lagani i kvalitetni. Pokrivači od vate su malo teži i nisu toliko kvalitetni jer se vata posli sabije i jorgan postane teži, a od perja i paperja uvijek ostanu lagani jorgani. Njih smo najviše pravili, a najviše su i bili traženi«, kaže Justina.

Kako se pravi jorgan?

»Treba imati ramu, mašine s kojima se češljala, drndala vuna. Vuna se prvo mora iščešljati, a onda se od nje na mašini naprave table to jest rolne. Na ramu se poslaže istablana vuna, na nju se metne tanka apotekarska CE vata ili tanko KALIKO platno da vuna ne žulja i na to svila koja se zategne. Potom se na 8 i 10 cm od kraja naprave dva štepa (žinora) po obodu jorgana, a onda površinu jorgana treba izdijeliti na onoliki broj mustri koliko može stati da bude simetrično. Mustre se bijelom kredom pomoću šestara iscrtaju na svili i po tom se ručno prošiva.

Ako se pravi jorgan od perja, na ramu se zategne donja svila i metne perjevača nasuta perjem. Ono se tada rastavlja da bude ravnomjerno po cijeloj površini. Za to se mora imati dobar osjećaj, da bi geometrijski oblici mustre bili svi jednaki. Zategne se i po svili iscrta mustra po kojoj će se šiti. Kad se to sve sašije, kada se jorgan skine s rame, još se, također rukom, jorgan opšije okolo i prišiju dugmad. Ima ko je volio da se napravi i volan. Paperje i perje je moralo biti u prvoklasnoj perjevači koja ne propušta, a prije nego što se počne praviti jorgan, paperje u perjevači se iznosilo na otvoreno da se perje dobro prozrači i osunča«, objašnjava Justina Dulić.

Najlakši su jorgani od paperja – 1,5 kg, a od kvalitetnog perja su 2 kg. Vuneni jorgani su teški 2 kg, od sintetske vune od 2,5 do 3 kg, a najteži su od vate – 3 kg.

Standradna mjera jorgana bila je 2 metra dužine i 140 ili 160 cm širine. Dužina je mogla biti veća i manja, ako je za djecu ili za visoke ljude, a širi jorgani od 180 cm su se rijetko pravili, jer nisu udobni za spavanje.

Neki su voljeli teške jorgane ali lagan, mekani vuneni jorgan daje potrebnu toplotu zimi, a ljeti pod njim nije prevruće.

Najteže je bilo šiti jorgane od teške vate i sintetike koja se lijepi za konac, a vata se i sabije pa jorgani postanu teži. Najviše smo radili, a najviše su se i tražili od vune i paperja koji uvijek ostanu lagani. Najlakše je bilo šiti od paperja i od vune.

Najkvalitetnija atlas svila se kupovala u Sloveniji, a osječka, s brokatom, je bila manje kvalitetna jer je pucala. Obično su gornja i donja strana jorgana bili u svili različite boje, a nekad se umjesto svile stavlja klot. Konac je također morao biti takav da se ne kida, srednje debljine. Bilo je različitih mustri, a za perje je najbolje kad su krupne mustre, sa šavovima, dok su neke pogodnije za prekrivače.

Dodatna »oprema« za spavanje je i dušek ili perna. Perna od vune se pravila u tzv. cviliku, a od perja opet u *perjevači*. Dušek je bio štepan okolo, a perna je sašivena u kocke. Dunje, koje su težile oko 9 kg, su samo s nasutim perjem i često su se preopravljale za jorgane.

Kod najboljeg jorgandžije

Justina Dulić je 15 godina radila kod majstora **Devića** koji je imao jorgandžijsku i tapetarsku radnju. Puno se radilo, 14 a vrlo često i po 16 sati na dan. Kod njega i kod još jedne jorgandžince je učila zanat više od godinu dana, a onda je pred komisijom s Radničkog univerziteta položila i majstorski ispit. »Iako je u Subotici bilo nekoliko jorgandžija, a jorgane je strojno pravila i državna firma *Bačka produkt*, Dević je bio najbolji jorgandžija u gradu. Imao je nekoliko svojih lokala, a stariji se možda još i sjećaju onoga u Ulici Matka Vukovića gdje je kasnije bila prodavaonica ploča *Jugoton*. Puno posla smo imali, jorgani su se mnogo tražili,

obično su se kupovali za štafir djevojkama za udaju. Radili smo na normu, a jedan cijeli jorgan je trebalo završiti za 8, najviše 9 sati«, kaže Justina.

Nakon što je Dević prodao svoje lokale, jorgane je šila kod svoje kuće.

Za one koji imaju mjesta u svojim domovima i vole kvalitetne jorgane, važno je i kako se oni održavaju. Potrebno ih je iznijeti na sunčanje jednom godišnje, ali ne na direktno sunce već u šareni hlad. O njima se vodi računa kao i o sebi, pa ih treba pokriti bijelom plahtom jer inače perje dobije sitnu prašinu – mašak.

Na tisuće jorgana koje je ručno sašila Justina Dulić su svuda po svijetu, gdje su ih ljudi naručivali za svoje drage.

»Jako sam brzo znala šiti i to s dva naprstka i s obje ruke. To mi je jako mnogo značilo, brže mi je išlo i nije toliko bolila ruka ko kad radiš samo jednom rukom. Jako sam to volila raditi, jorgani su išli i na izložbu, a dobila sam i prvu nagradu na izložbi u Subotici.«

Sada 81-godišnja Justina komunikativna je i draga osoba, a mnogi ljudi kojima je učinila da spavanje bude ugodno je se sa zadovoljstvom sjećaju.

Nela Skenderović

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, na osnovu članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVJEŠTENJE O PODNESENOM ZAHTEJU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJ O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 3. 9. 2021. godine, podnositelj zahtjeva *A1 SR-BIJA* d.o.o. Beograd, Milutina Milankovića br. 1ž, Novi Beograd, podnio je zahtjev za davanje suglasnosti na studij procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Bazna stanica mobilne telefonije: »SU_Žednik_centar - NS2515_01«, na katastarskoj parceli 2926 K. O. Žednik, Subotica (45.949812°; 19.630155°).

Javni uvid u predmetni Studij može se izvršiti u Gradskoj kući u Subotici, Trg slobode 1, u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 12 sati, od 14. 9. 2021. do 14. 10. 2021., kao i elektronski na sajtu Grada Subotice (www.subotica.rs -> Životna sredina -> Oglasna tabla - http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-199-2021-draft.pdf).

Zainteresirana javnost mišljenja u vezi s predmetnim studijem može dostaviti u pisanoj formi, elektronski na adresu zivotnasredina@subotica.rs, odnosno poštom ili osobno u prostorije Službe.

Javna prezentacija Studija i javna rasprava održat će se 14.10.2021. godine, s početkom u 12 sati, u Gradskoj kući u Subotici (Trg slobode 1, I. kat, soba 130).

Javni uvid i javna rasprava organiziraju se u skladu s Instrukcijama o pravilima ponašanja u Gradskoj upravi Grada Subotice u primjeni mjera zaštite od zarazne bolesti COVID-19 nakon ukidanja izvanrednog stanja.

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe, kao i prisustvo na javnoj prezentaciji, potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektronskom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024 626 973.

Na osnovu članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (Sl. glasnik RS, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (Službeni glasnik RS, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će se održati:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za rekonstrukciju i dogradnju objekta školskog centra s domom učenika na k. p. br. 2680, 5421/1, 5421/2 i 2669 k. o. Stari grad u Subotici za potrebe urbanističko-arhitektonskog oblikovanja površina javne namjene i razrade lokacije

(naručilac projekta – Školski centar s domom učenika *Dositej Obradović*, Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 23. do 29. rujna 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg Slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje putevima, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 23. do 29. rujna 2021. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavještenja o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Na osnovu članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (Sl. glasnik RS, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (Službeni glasnik RS, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će se održati:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju višeporodično stambenog objekta katnosti (P+2+Pk) i pratećeg objekta katnosti (P) (nadzemne garaže) na k. p. br. 642 k. o. Novi grad s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije i uređenjem predmetnog prostora (naručilac projekta – *Bau-plan*, d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 23. do 29. rujna 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Kubarch* d.o.o. Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 23. do 29. rujna 2021. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavještenja o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Crtice iz povijesti školstva u Starčevu

U ovom broju našeg tjednika objavljujemo fotografiju učenika hrvatskog odjela nižih razreda starčevačke osnovne škole nastalu tijekom ili krajem Prvog svjetskog rata, budući da je riječ o generaciji rođenoj 1911. godine. Priča o razvitku prosvjete u ovom mjestu na jugu Banata započinje potkraj 18. stoljeća, kada se pretpostavlja da je došlo do osnutka prve škole. To se dogodilo odmah nakon prve kolonizacije stanovništva. Već nekoliko desetljeća kasnije, tri dominantna naroda u mjestu nesmetano su se obrazovala na svojem materinskom jeziku, pa tako i Hrvati.

Osmi broj *Zemunskoga glasnika* objavljen 22. prosinca 1868. piše sljedeće: »Ljubav k narodnosti sve se većma i većma budi. Duh prosvjetni širi se, a sa ovim svijest kod sviju pojedinih grana narodnosti. Dosad su ona plemena, koja su zabačena među tuđe jezike, ali od jedne vjere, priljublivali se k istim tuđincima a na jednokrvnu, po jeziku braću svoju, mrzili su. Zadanuti duhom narodnosti, narodi u novije vrijeme, ne odbacuju se svoje vjere: ali počinju približavati se i svojoj braći po jeziku, ostavljajući svakom svoju vjeru u potpunoj časti. Možda će čitajućem svijetu strano biti, čujuć da u pojedinim čestim Banata neki dio Hrvata žive. Ima ih po Banatu rasijskih, ali je žalost što su se mnoge obitelji, gdje god su sa strancima pomiješane bile, u tuđ narod prelile. Sada su i hrvatska ova naša braća duhom prenula, i počinju protiv poplave tuđinstva, dižući škole u svom jeziku, osiguravati se, i braći svojoj srpskoj bližiti se. U pančevačkoj pukovniji već postoji jedna škola hrvatska u selu Starčevu. Od skora su dali i glogonjski Hrvati, jedva 300 duša jaki, molbu za školu u svom jeziku. Neka to učine i Hrvati perleski, opavački, borčanski, pančevački, omoljički, pločki i kovinski, pak ćemo imati do deset hrvatskih škola u ovoj pukovniji«.

O njemačkoj katoličkoj školi u Starčevu poznato je da je početkom 19. stoljeća brojala 85 đaka, no arhiva katoličke župe u Starčevu čuva dokument koji govori o polaganju kamena temeljca za gradnju njemačko-hrvatske škole u ovom mjestu. Na njemu je zabilježen datum 27. kolovoza 1857. Njemački učitelj tada je bio **Bartholomäus Holubek**, a hrvatski **Toma Mihajlić**.

Godine 1868. u Ugarskoj je donesen 38. zakonski članak o narodnim školama koji je obvezao političke općine

da osnivaju komunalne osnovne škole, koje mogu pohađati sva djeca, bez obzira koje su vjere i narodnosti. Osnovna škola u Starčevu bila je četverorazredna sve do 1893. kada se uvodi šestorazredna škola, s tim što su đaci pohađali četiri razreda na materinskom, a peti i šesti razred na mađarskom jeziku. Prema tadašnjim zakonskim odredbama škola je bila obvezna, a u prvi razred se polazilo sa šest godina.

Poslije Prvog svjetskog rata i pripojenja Vojvodine Srbiji, na snagu stupa srpski Školski zakon iz 1904. godine. Prema statističkom izvješću iz 1918. u Starčevu su postojale dvije srpske, dvije hrvatske i dvije njemačke osnovne škole. Pri starčevačkoj osnovnoj školi postojala je i takozvana poftorna škola. U sastav škole ulazio je i

dječji vrtić, no prema obrazovnom sustavu prijeratne Jugoslavije predškolske ustanove nisu bile obvezne.

Dana 10. rujna 1930. u Starčevu je otvoren prvi odjel Više narodne škole s državnim nastavnim jezikom. Tek 1947. godine uvedena je sedmorazredna osnovna škola, da bi 1949. odlukom o produljenju obveznog školovanja na osam godina, iz bivše Osnovne i Više osnovne škole, bila otvorena Osmoljetka.

Starčevačke prosvjetne ustanove su do zidanja današnje škole sedamdesetih godina prošloga stoljeća bile smještene u nekoliko zgrada u centru mjesta i u njima su bile učionice takozvane Gornje škole, dok se Donja škola nalazila u Lenjinovoj ulici. Neki od ovih objekata i danas postoje odolijevajući zubu vremena. Službeni podaci govore da je spomenuta Osmoljetka kasnije nazvana Narodnom osmogodišnjom školom, a svoje današnje ime koje glasi Osnovna škola *Vuk Stefanović Karadžić* dobila je 28. travnja 1966. godine.

Dalibor Mergel

Želiš li se baviti glumom?

Jesi li ikada stao/la pred zrcalo i nekoga glumio/la? Možda mamu? Tatu? Učiteljicu ili nastavnika?

Nećemo nikome reći ako jesi. Ako se želiš baviti glumom i naučiti kako se sve to radi, znaš ono da plačeš kad drugi žele, smiješ se i kad ti nešto nije smiješno, budeš netko drugi... Sve to je umjetnost i nije lako stati pred publiku i glumiti, ali je itekako lijepo i moguće.

Ako razmišljaš o glumi evo sjajnih vijesti: Dječja dramska sekcija pri Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo* ponovno je započela s radom. Sekciju vode već iskusna **Nevena Mlinko**, a njoj se od ove jeseni priključila i učiteljica **Tanja Dulić**. Po riječima Nevene Mlinko, sekcija je namijenjena učenicima osnovnoškolske dobi, a plan je kroz kreativnu igru i

stilske vježbe poticati, osnaživati i izgrađivati slobodu u javnom nastupu, te uvjerljivost u osmišljavanju i realiziranju umjetničkih svjetova. Također, plan ove sekcije je i sudjelovati na natjecanjima u recitiranju, raditi razne manje nastupe poput desetominutnih igrokaza, ali i dječje predstave.

Osim svega nabrojanog, važno je naglasiti kako ovdje neće izostati niti druženje i upoznavanje s vršnjacima, stoga, ako si ikada pomislio na glumu ili kako bi to bilo zabavno, evo sjajne prilike. Svi zainteresirani se mogu javiti utorkom od 20.15 sati u prostorijama HKC-a *Bunjevačko kolo*.

Ako želiš vidjeti kako je to bilo prije nekoliko godina predlažem da pogledaš sjajnu predstavu *Velika tvornica riječi* koju možeš naći na YouTube kanalu HKC *Bunjevačko kolo* (dovoljno je utipkati *Velika tvornica riječi*).

Ž. V.

Misa za početak školske godine

Nakon godinu dana pauze, ponovno će sutra, 18. rujna biti svečani blagoslov školske i vjeronaučne godine, te zaziv Duha Svetoga na sve učenike Subotičke biskupije. Misno slavlje koje će okupiti učenike osnovne i srednje škole, pa i mališane iz vrtića bit će slavljeno u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske u Subotici, s početkom u 10.30 sati.

Međunarodni festival kazališta za djecu

Kad lutke zaplešu

U okviru natjecateljskog programa 28. Međunarodnog festivala kazališta za djecu Subotica, koji započinje u nedjelju, 19. rujna i traje do 24. rujna, naći će se 12 predstava za djecu iz cijeloga svijeta po izboru selektora festivala prof. dr. **Zorana Đerića**. Publika će moći pogledati raznovrsne i maštovite predstave koje dolaze iz Bugarske, Izraela, Njemačke, Mađarske, Češke, Rusije, Hrvatske, Brazila, Slovačke, BiH (Republike Srpske) i Srbije.

Na repertoaru će ovih tjedan dana biti sljedeće predstave: »Teatru s ljubavlju« – Dečje kazalište Subotica, »Bambi« – Pozorišta za decu Kragujevac,

»Lutkarska strast prema kralju liru« – *Karabaska Teatar* Rusija, »Duhovi šume« – *Cia Elder Kloster* Brazil, »Tri puta kralj« – kazalište *Gruene Sosse* Njemačka, »Uspavana ljepotica« – *Drak Teatar* Češka, »Aero« – teatar *Odivo* Slovačka, »Guli« – *Galilejsko multikulturno kazalište* Izrael, »Vuk« – Lutkarsko kazalište *Vaskakas* Mađarska, »Palčica« – Državno lutkarsko kazalište *Varna* Bugarska, »Na tragu« – Gradsko kazalište *Zorin dom* Hrvatska i »Peća i vuk« – Dječije Pozorište Republika Srpska.

Sve predstave moći će se pogledati u Narodnom kazalištu Subotica – scena *Jadran*, Kino *Eurocinema*, Dječje kazalište Subotica i Pozorište *Kosztolányi Dezső*.

Više informacija možete dobiti na internet portalu www.lutfestsubotica.net/sr/takmicarski-program.

Od ove godine osim glavnog žirija, koji će ocjenjivati i proglasiti najbolju predstavu za ovu godinu, oformljen je i takozvani Mladi žiri kojeg čine djeca osnovnog i srednjoškolskog uzrasta. Ovaj žiri će dodijeliti Nagradu mlade publike za najbolju predstavu.

Realizaciju Međunarodnog festivala kazališta za djecu Subotica podržali su Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Pokrajinsko tajništvo za kulturu AP Vojvodine i Grad Subotica.

Ž. V.

ZOVEM SE: **Marijan Ivanković Radaković**
IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – 3. razred
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: pohađam Muzičku školu gdje sviram harmoniku, hokej i plivanje
VOLIM: družiti se s prijateljima
NE VOLIM: kad noću ne mogu zaspati
U SLOBODNO VRIJEME: vozim bicikl, igram ping-pong, igram se s Rokijem (pas)...
NAJ PREDMET: matematika
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: liječnik

Too Jóth optika
 DR. YÓTH
551-045
Subotica, kod glavne pošte.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobilni: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvici u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viraško, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, na osnovu članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVJEŠTENJE O PODNESENOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva **SMB-BETONJERKA** d.o.o., Subotica, Čantavirski put bb, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Tvornica za proizvodnju betona – betonjerka«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-198/2021, a koji se planira na katastarskoj parceli 35950/12 K. O. Donji grad, Subotica (46.057193°; 19.678778°).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ovog obavještenja mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom, ili elektronski na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Uvid u podatke, obavještenja i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnoj okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektronskom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024 626 973.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 21. 9. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

Blagoslov križa

Novi na mjestu staroga

Na blagdan Uzvišenja svetog Križa, 14. rujna na puštari između Bikova i Klise, nadomak Subotice podignut je na mjestu staroga, novi križ. Križ je podigao bračni par **Ana i Ivan Vojnić Tunić**, koji radost radi ovoga čina nisu skrivali.

Samom blagoslovu križa prethodila je sveta misa u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije na Bikovu koju je

Ana nam je ispričala i zanimljivost kako je prije puno godina sa svojim suprugom razgovarala tko bi što volio napraviti, uraditi, imati...

»Još tada sam mu rekla da bi ja voljela obnavljati križeve krajputaše, te i mećat nove. Tad sam mislila kako bih na njemu voljela da piše *I za tebe sam tu*. Zašto? Zato da se i vjernik i nevjernik, ako zastane prid Njim, podsjeti da je Isus i zbog njega tu. Eto drugi maštaju o avionima, kamionima, ali moja mašta i želja su se ostvarile. Jedino što na ovome križu ne piše spomenuti citat, nego vapaj koji mi se motao po glavi, otkad je došla ideja za podizanje ovoga križa – *Moj Isuse milosrđe* i to je zapisano na ovome križu«, kaže Ana i pojašnjava kako je po njenom mišljenju vapaj upućen u pravo vrijeme kad se nad cijeli svijet nadvio oblak opasnosti od takozvane korone, ali još više od pohlepe.

Stari križ, kako nam je sugovornica rekla, nisu sklonili, nego i dalje leži kraj novoga, da bude primjer i poruka mlađim naraštajima, da kad vide stari križ koji se ruši, postave novi.

Ž. V.

predvodio vlč. **Julije Bašić** u zajedništvu s gvardijanom subotičkog franjevačkog samostana fra **Zdenkom Gruberom** i župnikom župe Marija Majka Crkve preč. **Željkom Šipekom**.

Po riječima Ane Vojnić Tunić na ovome mjestu križ je bio postavljen još davne 1901. godine i do 1978. godine je bio na Stipićevoj njivi, te je među narodom i dobio naziv Stipičev križ. Kako nam je Ana ispričala, ljudi koji se sjećaju kažu da je križ imao i željeznu ogradu i da su djeca često odlazila nositi cvijeće pod križ. Križ je 1978. godine odnesen ispred crkve sv. Urbana na Paliću. »Zašto su ga odnijeli, ne znam. Na njegovo mjesto postavljen je običan drveni križ, koji se prije dvije-tri godine srušio. Jednostavno je istrulio. Dobro se toga sjećam, naš sin **Nikola** je godinama išao odnijeti cvijeće, ruže kod njegovog Isusa, i jednoga dana čim je stigao do križa, poslao mi je fotografiju da je križ srušen. Vrlo je volio taj križ. Znam da sam mu još tada rekla kako će se Bog postarati da bude drugi križ, ali nisam ni sama znala da ćemo ga mi podići«, priča nam Ana i dodaje: »Sada je došao taj vrhunac moje radosti, da baš na blagdan Uzvišenja svetog Križa možemo podići naš križ. Plačem od radosti«.

Robert Jarni, nogometni komentator

U novoj ulozi

Kvalifikacijske susrete Hrvatske nogometne reprezentacije komentira na TV Nova

Proslavljeni hrvatski reprezentativac **Robert Jarni**, nekadašnji nogometaš *Real Madrida* i *Juventus*a, prije par godina se uspješno oprobao kao televizijski komentator i aktualne kvalifikacije za Svjetsko prvenstvo u Kataru komentira na TV Nova, nositelja prava za hrvatsko tržište. Nakon aktivne igrачke karijere otisnuo se u trenerske vode, a njegovo golemo nogometno znanje plijeni tijekom specijalnih emisija koje prate izravne prijenose susreta Hrvatske reprezentacije.

»Ajmo reći kako je to neka nova uloga, ali i normalni slijed, nakon toliko godina provedenih u nogometu, da mogu stručno i pravilno procijeniti stvari koje se događaju na terenu. Nekima se sviđa, a nekima baš i ne što sam tako izravan i vjerno predočavam situacije viđene tijekom izravnog prijenosa. Ali, jednostavno sam takav i ne mogu

igrачke karijere. Sve su to detalji koji, danas na određeni način, utječu i na moje televizijske komentare.

Trener – komentator

Često smo svjedoci kako mnogi aktivni nogometaši bivaju pozivani u televizijske studije i komentiraju susrete svojih sportskih kolega. Ipak, čini se kako su treneri bolji u ovoj teoretskoj zadaći.

»Mislim kako postoji ogromna razlika između televizijskog komentiranja igrača i trenera. Igrači su, manje više, svi redom individualci i mahom gledaju samo sebe i komentirajući misle kako je to onako kako oni vide u svojoj striktno osobnoj percepciji. Međutim, kada se nogomet i događanja u njemu gledaju 'trenerskim očima', onda je to

protiv sebe, a konačno i brojno gledateljstvo uvijek može provjeriti istinitost mojih stavova i tvrdnji«, bez okolišanja nam kaže popularni Robi.

Teren – studio

Na prosto neizbježno novinarsko pitanje je li mu bilo lakše igrati ili komentirati susrete iz televizijskog studija, naš sugovornik je bez dileme odgovorio:

»Meni je lakše sjediti za stolom u studiju i komentirati. Na terenu se treba mnogo više zamarati, trčati i konačno nešto napraviti za svoju momčad. Treba proći protivničkog igrača, uputiti centaršut, sudjelovati u brojnim akcijama, a za sve je to trebalo jako puno vremena, truda i mukotrpno rada. Osobno sam najviše zahvalan **Sergiju Krešiću**, treneru koji je dodatno radio sa mnom, često puta i nakon službenog dijela treninga, i uvelike pridonio razvoju moje

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, na osnovu članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBJAVEŠTENJE O PODNESENOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva *Grand Solution RLE d.o.o* Petrovaradin, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Proizvodni objekt s pratećim sadržajima i skladišni objekat u Ulici Otmara Majera u Subotici, KP 34430/1, 34430/4 i 34431 K. O. Donji Grad Subotica (46.077069°, 19.6664215°).

Uvid u podatke, obavještenja i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta, može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ovog obavještenja mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjeni utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronski na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektronskom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024 626 973.

Hrvatska u kvalifikacijama

Prva tri susreta smo imali zbilja dosta sreće, nismo igrali dobro, ali nakon reza koji je izbornik **Dalić** napravio momčad je počela igrati mnogo bolje. Osobito mi je drago što se protiv Slovenije igralo na Poljudu, jer ovdje je najbolja atmosfera i publika naprosto nosi igrače. Na dobrom smo tragu i nastavimo li ovako, plasman na SP u Kataru ne bi smio biti upitan.

posve drugačije. Kao trener imam običaj svojim nogometašima govoriti kako će moje riječi, što sve stoji i kako to izgleda u dubini nogometne igre, u potpunosti shvatiti tek kada jednoga dana i sami budu na trenerskoj klupi. Trenersko oko, osobito ako je u pitanju osoba koja je dugo u nogometu, vidi mnogo više detalja nego igračko. Kada si igrač, nema tu previše filozofije jer znaš što moraš učiniti i slijediti trenerske upute, obavljajući očekivanu zadaću.»

Libero sustav

Moderna tehnologija donijela je mnogo suvremenih televizijskih pomagala, a najnovije je tzv. Libero – sustav koji omogućuje potpunu vizualizaciju svakoga viđenog detalja i analitičko sagledavanje svih segmenata pojedinih akcija i detalja.

»Libero je super i ja sam apsolutno za svaku naprednu tehnološku novotariju koja pridonosi boljitku sagledavanja i analize nogometne igre. Ali, s druge strane, često me iritiraju zakašnjele odluke VAR sudaca i puštanje igre do kraja akcije, a potom duge analize i prečesto poništavanje postignutih pogodaka. Dva suca iz VAR sobe to gledaju po nekoliko minuta, igrači čekaju na terenu, nepotrebno se hlade i sama igra gubi na svojoj kvaliteti.»

Nogomet današnjice

Poput svih sportova i nogomet je doživio svojevrsnu tranziciju, razvijajući se u svojim modernim, suvremenim okvirima.

»Nogomet se promijenio, jer ako gledate sve tzv. TOP igrače iz vrhunskih momčadi vidjet ćete kako su nositelji igre mahom oniži nogometaši s niskim težištem i vrhunskom tehnikom. Bez nje se ne bi mogla ubrzati igra, jer

ovi znalci igraju u maksimalno dva-tri dodira, a užasno mi je vidjeti kada primjerice stoper iznosi loptu sve do centra igrališta i pritom ima četiri-pet dodira. Na taj način se protivniku daje mogućnost zbijanja redova i postavljanja obrane, pa je mnogo teže napraviti izgledniju akciju za ugrožavanje gola. Konačno, suvremeni nogomet je postao trkački, atletski sport i mora se mnogo više pretrčati nego primjerice u moje vrijeme«, kazao je kraju Robert Jarni, nogometni trener i televizijski komentator.

D. P.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, na osnovu članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVJEŠTENJE O PODNESENOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnosilac zahtjeva **TELEKOM SRBIJA** a.d., Beograd, Takovska br. 2, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene uticaja na životni okoliš projekta: Bazna stanica mobilne telefonije »Mirgeš – SU123 SUU123 SUO123«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-200/2021, a koji se planira na katastarskoim parcelama 747/1 i 747/2 K. O. Tavankut, Subotica (46.063809°; 19.521854°).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ovog obavještenja mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom, ili elektronski na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Uvid u podatke, obavještenja i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektronskom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024 626 973.

IN MEMORIAM

Danijela Lukinović (1971. – 2021.)

Utorak, 14. rujna, u 51. godini života, iznenada je preminula **Danijela Lukinović**, pjesnikinja i aktivistica u hrvatskoj zajednici u Zemunu.

Rođena je 1971. u Zemunu. Završila je srednju grafičku školu u Beogradu. Pisanim pjezije bavi se od osnovne škole. Pisala je na srpskom i hrvatskom jeziku. Objavljivala je u dječjim časopisima i magazinima za žene. Pjesme su joj objavljene u zbirkama *Lira naiva*. Objavila je i dvije knjige pjezije: *Ogledalo duše* (2014.) i *Zvezda na mom dlanu* (2020.) Bila je aktivna u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije, Zajednici Hrvata Zemuna *Ilija Okrugić* te zborovima *Odjek* i *Sveta Cecilija*. Bila je i suradnica tjednika *Hrvatska riječ* iz Subotice.

Na temelju članka 99. stavak 5. Zakona o planiranju i izgradnji (Sl. glasnik RS, broj 72/09, 81/09-ispravka, 64/10 – odluka US i 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/14, 145/14, 83/2018, 31/2019 i 37/2019 – dr. Zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 16. Odluke o pribavljanju, otuđenju i davanju u zakup građevinskog zemljišta i pretvaranju prava zakupa na građevinskom zemljištu u pravo vlasništva (Sl. list Grada Subotice, broj 14/2015 i 53/2016), Gradonačelnik Grada Subotice donosi

**ODLUKU
O RASPISIVANJU JAVNOG OGLASA ZA OTUĐENJE GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA (ZEMLJIŠTE) U JAVNOM VLASNIŠTVU GRADA SUBOTICE RADI IZGRADNJE U POSTUPKU JAVNOG NADMETANJA (DRAŽBA)**

I. Predmet otuđenja:

1. parc. br. 14777/8 u površini 84 a 25 m², upisana u list nepokretnosti br. 1383 K.O. Novi grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
2. parc. br. 15799/9 površine 6 a 28 m², upisana u list nepokretnosti br. 1383 K.O. Novi grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
3. parc. br. 17688/3 površine 2 ha 60a 39 m², upisana u list nepokretnosti br. 1383 K.O. Novi grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
4. parc. br. 17350/1 površine 6 a 27 m², upisana u list nepokretnosti br. 1383 K.O. Novi grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
5. parc. br. 17350/6 površine 6 a 32 m², upisana u list nepokretnosti br. 1383 K.O. Novi grad, u javnom vlasništvu Grada Subotice,
6. parc. br. 13878 površine 51 a 52 m², upisana u list nepokretnosti br. 1708 K.O. Bajmak, u javnom vlasništvu Grada Subotice,

II. Komunalna opremljenost:

1. parc. br. 14777/8 K.O. Novi grad, javni vodovod, asfaltirani pristupni put bez nogostupa, javna rasvjeta.
2. parc. br. 15799/9 K.O. Novi grad, asfaltirana pristupna cesta, javni vodovod, javna rasvjeta.
3. parc. br. 17688/3 K.O. Novi grad, javni vodovod.
4. parc. br. 17350/1 K.O. Novi grad, javni vodovod, asfaltirana pristupna cesta i javna rasvjeta,
5. parc. br. 17350/6 K.O. Novi grad, javni vodovod, asfaltirana pristupna cesta i javna rasvjeta.
6. parc. br. 13878 K.O. Bajmak, asfaltirana pristupna cesta, javna rasvjeta i javna kanalizacija koja nije u funkciji do izgradnje pročistača u Bajmaku.

III. Urbanistički uvjeti:

– k.p.br. **14777/8** K.O. Novi grad prema Planu generalne regulacije VII. za zone Kertvaroš i Novi Grad i dijelove zona Mali Radanovac, Radanovac i Palić u Subotici (Službeni list Grada Subotice broj 11/2014 i 12/2014) se nalazi u dijelu bloka 200 i namijenjena je za proizvodnju i gospodarstvo.

Za ovu zonu su utvrđeni sljedeći urbanistički parametri:

- Max. indeks zauzetosti parcele je 50 %, ukoliko je parkiranje osigurano u podzemnoj etaži – maks. indeks zauzetosti je 60 %,
- Maksimalni stupanj iskorištenosti parcela je 80 % (računajući sve objekte visokogradnje i platoe s prometnicama i parkirizima),
- Max. katnost za proizvodne objekte i objekte maloga gospodarstva je P+1, a maksimalna katnost poslovno-administrativnih objekata je P+2+Pk,

U ovoj zoni dozvoljena je gradnja sljedećih objekata: proizvodni objekt, proizvodno-poslovni objekt, proizvodno-skladišni objekt, poslovno-skladišni objekt, poslovni objekt, drugi pomoćni objekti (garaže, kotlarnice, bunari...).

Parcela ispunjava uvjete za gradnju, s tim da je za predmetni prostor propisana obveza izrade urbanističkog projekta, te se Investitoru nakon donošenja istog može odobriti izgradnja objekata.

Izrada Urbanističkog projekta je obveza Investitora.

Parking mjesta za ovu parcelu predviđena su u okviru iste.

– Uvidom u Plan generalne regulacije VIII. za zone Željezničko naselje i Makova sedmica i dio zone Mali Radanovac (Službeni list Grada Subotice, broj 52/2012), utvrđeno je da se k.p. br. **15799/9** K.O. Novi Grad nalazi u dijelu prostora namijenjenog izgradnji objekata obiteljskog stanovanja srednjih gustina.

Za ovu zonu su utvrđeni sljedeći urbanistički parametri:

- Namena objekta:
 - obiteljski stambeni objekt (min. površina parcele 300 m²)
 - stambeni objekt s 2 stana (min. površina parcele 400 m²)
 - stambeni objekt s 3 stana (min. površina parcele 500 m²)
 - stambeno-poslovni ili poslovni objekt (min. površina parcele 500 m²)
 - Max. indeks zauzetosti parcele je 40 %,
 - Max. katnost glavnog objekta je P+1+Pk (prizemlje, kat i potkrovlje), s tim da je dozvoljena

izgradnja podrumске ili suterenske etaže ako ne postoje smetnje geotehničke i hidrotehničke prirode,
– Pomoćni objekt u funkciji glavnog objekta, gradi se na istoj parceli na kojoj je sagrađen glavni stambeni objekt (garaže, ostave, septičke jame, bunari i sl.),

Parking mjesta za ovu parcelu predviđena su u okviru iste.

– k.p.br. **17688/3 K.O. Novi grad** – prema Planu detaljne regulacije za dijelove blokova 16.5 i 17.2 sjeverno od Segedinske ceste u Subotici (Službeni list Grada Subotice, broj 38/2015), predmetna parcela se nalazi u zoni namijenjenoj poslovanju s proizvodnjom.

Vrsta i namjena objekata koji se mogu graditi:

Na parcelama ili kompleksima u zoni poslovanja s proizvodnjom dozvoljena je izgradnja jednog ili više objekata u kojima se odvijaju sljedeće djelatnosti:

- poslovne djelatnosti (tercijarne djelatnosti: prodaja, administracija, usluge, ugostiteljstvo i sl.)
- skladišne djelatnosti
- proizvodne djelatnosti.

Osim objekata osnovne namjene, mogu se graditi:

- pomoćni objekti neophodni za obavljanje osnovne djelatnosti (garaže, infrastrukturni objekti, postaje za opskrbu gorivom, rezervoari, cisterne i sl.)
- stambeni objekti s 1-2 stana za vlasnika.

Max. Indeks zauzetosti parcele je 60 %.

Dozvoljena katnost objekata je P+2, maksimalna visina sljemena objekta je 12 m, a iznad te visine su dozvoljeni visinski akcenti u funkciji djelatnosti koja se odvija u kompleksu (tehnoški tornjevi, silosi, dimnjaci i sl.), reklamni stupovi, kao i telekomunikacijski i drugi infrastrukturni objekti.

Dozvoljena je izgradnja podrumске ili suterenske etaže ako ne postoje smetnje geotehničke i hidrotehničke prirode.

Za izgradnju i uređenje novih ili dogradnju postojećih kompleksa u kojima bruto razvijena površina novoplaniranih objekata iznosi 2000 m² ili više Planom je propisana obveza izrade urbanističkog projekta.

Izrada Urbanističkog projekta je obveza Investitora.

Parking mjesta za ovu parcelu predviđena su u okviru iste.

– k.p.br. **17350/1 K.O. Novi grad** i k.p.br. **17350/6 K.O. Novi grad**, prema Planu generalne regulacije V za sjeverni dio zone Palić i dio zone Radanovac u Subotici (Službeni list Grada Subotice, broj 15/2013), se nalaze u dijelu bloka 29, u zoni namijenjenoj izgradnji objekata obiteljskog stanjovanja srednjih gustina.

Za ovu zonu su utvrđeni sljedeći urbanistički parametri:

- Minimalna veličina parcele je 300 m²,
- Minimalna širina uličnog fronta parcele je 10 m,
- Max. indeks zauzetosti je 40 %,
- Max. katnost glavnog objekta na parceli je P+1+ Pk,
- Pristup parceli po pravilu treba biti riješen s javne ceste.

U ovoj zoni je dozvoljena izgradnja sljedećih objekata: obiteljski stambeni objekt, obiteljski stambeno-poslovni ili poslovno-stambeni objekt, poslovni objekt i drugi objekti na parceli (pomoćni).

Parking mjesta za ove parcele predviđena su u okviru istih.

– k.p.br. **13878 K.O. Bajmok** prema Planu generalne regulacije, s elementima plana detaljne regulacije za naselje Bajmak (Službeni list Grada Subotice broj 12/2009), utvrđeno je da se nalazi u zoni komercijale.

Za ovu zonu su utvrđeni sljedeći urbanistički parametri:

- Min. veličina parcele iznosi 4000 m²
- Min. širina uličnog fronta iznosi 20 m,
- Max. Indeks zauzetosti parcele je 50 % + 20 % manipulativne površine,
- Max. katnost objekta je od P + 1,
 - Parcela mora imati pristup na javnu prometnu površinu.

U komercijalnim zonama, dozvoljena je izgradnja objekata sljedećih namjena: magacina i skladišta, usložnog obrtništva (obučarske, krojačke, frizerske, fotografske radnje, praone vozila i druge obrtničke radnje), socijalne zaštite (servisi za čuvanje djece, vrtići, obdaništa, izgraonice za djecu, smještaj i njega starih i iznemoglih osoba i dr.), ugostiteljstvo (motel, pansion i sl.), trgovina (robne kuće, tržni centri), servisni objekti (crpne i plinske postanje...) i robno-transportne usluge.

Rok za podnošenje urednog zahtjeva za izdavanje građevinske dozvole:

Osoba koja stekne vlasništvo (u daljnjem tekstu: Stjecatelj) se obvezuje da tijelu mjerodavnom za izdavanje građevinske

dozvole, u roku od osam mjeseci od dana zaključenja ugovora o stjecanju zemljišta podnese uredan zahtjev za izdavanje građevinske dozvole za izgradnju objekta čija je izgradnja predviđena važećim planskim aktom.

IV. Tržišna cijena zemljišta:

Početna cijena (tržišna vrijednost) zemljišta koje se otuđuje je:

1. parc. br. 14777/8 K.O. Novi grad u površini 84 a 25 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 20.953.929,00 dinara, iznos depozita: 6.286.178,70 dinara,
2. parc. br. 15799/9 K.O. Novi grad u površini 6 a 28 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 906.434,00 dinara, iznos depozita: 271.930,20 dinara,
3. parc. br. 17688/3 u površini 2 ha 60 a 39 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 55.110.590,47 dinara, iznos depozita: 16.533.177,10 dinara,
4. parc. br. 17350/1 u površini 6 a 27 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 521.962,00 dinara, iznos depozita: 156.588,60 dinara,
5. parc. br. 17350/6 u površini 6 a 32 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 526.124,58 dinara, iznos depozita: 157.837,37 dinara,
6. parc. br. 13878 u površini 51 a 52 m², procijenjena tržišna vrijednost zemljišta 2.727.550,00 dinara, iznos depozita: 818.265,00 dinara.

Tržišnu vrijednost zemljišta utvrđuje ovlašteni sudski vještak.

Tržišna cijena zemljišta ne može biti niža od cijene utvrđene aktom mjerodavnog poreznog tijela.

Sudionici na javnom nadmetanju (u daljem tekstu: dražbi) su dužni uplatiti depozit (garantni iznos) koji predstavlja iznos u visini od 30 % od početne cijene zemljišta, na depozitni račun Grada Subotice br. 840-1027804-55 s pozivom na broj 69-236, model 97.

Sudioniku na dražbi koji ne ostvari pravo na kupnju zemljišta, uplaćeni depozit će se vratiti u roku od pet radnih dana od dana provedenog postupka (visina iznosa koji se vraća jednaka je dinarskom iznosu uplaćenom na ime depozita), izuzev ukoliko sudionik odustane od svoje ponude ili ne pristupi dražbi.

V. Postupak dražbe:

Postupak dražbe provodi Komisija za građevinsko zemljište (u daljnjem tekstu: Komisija).

Na dražbi mogu sudjelovati pravne i fizičke osobe koje podnesu pismene prijave na adresu: Subotica, Trg Slobode 1, putem Službe za opću upravu i zajedničke poslove Gradske uprave Subotica, u uslužnom centru, na prizemlju Gradske kuće, šalter broj 16 i 17 ili poštom.

Prijave se podnose u zatvorenoj kuverti s naznakom »Prijava na oglas za otuđenje građevinskog zemljišta u javnom vlasništvu Grada Subotice - NE OTVARATI«.

Prijave se podnose Komisiji za građevinsko zemljište putem Tajništva za imovinsko-pravne poslove, Službe za imovinsko pravne poslove i građevinsko zemljište.

Na poledini se upisuje naziv i adresa podnositelja prijave, broj telefona i ime i prezime ovlaštene osobe za kontakt.

Oglas je otvoren od 17. 9. 2021. godine, zaključno s 18. 10. 2021. godine, što predstavlja rok za podnošenje pismenih prijava.

Prijava podnesena putem pošte se smatra blagovremenom ukoliko se podnese u danom roku, a u pisarnicu Gradske uprave bude zaprimljena najkasnije 25. 10. 2021. godine do 10.00 sati.

Prijava pravne osobe sadrži: pun naziv i sjedište, matični broj, poreski identifikacijski broj i broj rješenja o registraciji kod nadležnog tijela.

Prijava se ovjerava potpisom i pečatom ovlaštene osobe.

Prijava fizičke osobe sadrži: ime i prezime, adresu, jedinstveni matični broj građana, a ako je osoba poduzetnik i podatke o upisu u registar mjerodavnog tijela (broj, datum i naziv tijela) i porezni identifikacijski broj.

Prijava treba sadržavati sve podatke o parceli za koje se ista podnosi.

Uz prijavu se prilaže:

- original ili ovjereni preslik akta o registraciji (Izvod iz APR-a) za pravne osobe
- peslik osobne iskaznice ili putovnice, za fizičke osobe,
- rješenje o upisu radnje u Registar – za poduzetnike
- dokaz o uplati depozita,
- izjava da prihvata sve posebne uvjete iz oglasa i
- za osobe koje zastupa punomoćnik, ovjerena punomoć od strane javnog bilježnika.

Pravo sudjelovanja na dražbi imaju samo osobe koje podnesu blagovremenu i potpunu prijavu, odnosno osobe koje po

zahtjevu Komisije za građevinsko zemljište otklone nedostatke prijave.

Zemljište se otuđuje sudioniku dražbe koji ponudi najveću cijenu za predmetno zemljište, a koja se naknadno ne može umanjivati.

Sudioniku na dražbi čija se ponuda prihvati, uplaćeni depozit će se uračunati u kupoprodajnu cijenu i oduzeti od vrijednosti postignute na dražbi.

Dražbu otvara predsjednik ili ovlašteni član Komisije i utvrđuje:

1. Broj blagovremenih i potpunih prijava
2. Broj neblagovremenih i nepotpunih prijava
3. Nazive odnosno imena sudionika koji su stekli pravo sudjelovanja
4. Prisutne sudionike javnog nadmetanja odnosno njihove zakonske zastupnike ili ovlaštene predstavnike i imaju li urednu punomoć-ovlaštenje za sudjelovanje na dražbi.

Dražba se provodi po sljedećem postupku:

1. Predsjednik ili ovlašteni član Komisije objavljuje početni iznos koji je predmet dražbe i poziva sudionike da isti iznos prihvate
2. Ukoliko sudionik ne prihvati početni iznos gubi pravo na povraćaj uplaćenog depozita
3. Predsjednik ili ovlašteni član Komisije poziva sudionike da daju svoje ponude iznosa cijene, uvećane za najmanje 1 % od početnog iznosa, odnosno od posljednje dane ponude
4. Sudionici se javljaju za davanje ponude podizanjem ruke
5. Predsjednik ili ovlašteni član Komisije pokretom ruke dozvoljava sudioniku koji se najranije javio, dati svoju ponudu
6. Sudionik dražbe dužan je reći u ime kojeg ponuđača koji iznos nudi
7. Predsjednik ili ovlašteni član Komisije pita tri puta daje li netko više od najvećeg prethodno ponuđenog iznosa i konstatira poslije trećeg poziva koji je najveći iznos ponuđen i ime ponuđača koji stječe pravo na stjecanje zemljišta.

Svaki sudionik dražbe ima pravo tijekom rada Komisije dati primjedbe na rad Komisije i na tijek postupka, što se unosi u zapisnik.

Po okončanom postupku dražbe, Gradonačelnik Grada Subotice će donijeti Rješenje o otuđenju zemljišta.

Rješenje se dostavlja svim sudionicima u postupku.

Stjecatelj je dužan najkasnije u roku od 30 dana od dana donošenja rješenja o otuđenju zemljišta, s Gradom Subotica zaključiti ugovor o otuđenju zemljišta.

Ukoliko Stjecatelj ne zaključi ugovor o otuđenju u navedenom roku, Rješenje o otuđenju zemljišta se stavlja izvan snage bez prava Stjecatelja na povraćaj uplaćenog depozita za sudjelovanje na dražbi.

Stjecatelj zemljišta cijenu zemljišta postignutu na dražbi plaća jednokratno u roku 15 dana od zaključenja ugovora o otuđenju.

Stjecatelj zemljišta preuzima zemljište u viđenom stanju.

Sudionik dražbe koji smatra da je zemljište otuđeno protivno odredbama zakona, te da mu je na taj način povrijeđeno pravo, može podnijeti mjerodavnom sudu tužbu za poništaj ugovora u roku od osam dana od dana saznanja za zaključenje ugovora, a najkasnije 30 dana od dana zaključenja ugovora.

Postupak dražbe će se u svemu ostalom provesti prema odredbama Odluke o pribavljanju, otuđenju i davanju u zakup građevinskog zemljišta i pretvaranja prava zakupa na građevinskom zemljištu u pravo vlasništva (Sl. list Grada Subotice, broj 14/2015 i 53/2016).

Dražba će se održati dana 29. 10. 2021. godine s početkom u 12.00 sati u Plavoj dvorani Gradske kuće, Subotica, Trg Slobode br. 1.

Kompletan tekst Oglasa objavit će se u Službenom listu Grada Subotice, na oglasnoj ploči Gradske uprave Subotica, Trg Slobode br. 1, u razdoblju od 17. 9. 2021. godine do 18. 10. 2021. godine, na internet stranici Grada www.subotica.rs, u rubrici »Natječaj i oglasi« i u lokalnim listovima: *Subotičke novine*, *Magyar szó*, *Hrvatska riječ*.

Sve informacije u vezi s oglasom, mogu se dobiti u Službi za imovinsko pravne poslove i građevinsko zemljište, kat II., ured broj 238/3 ili na tel: 024/626-842 svakog radnog dana od 08.00 do 12.00 sati.

**Gradonačelnik
Stevan Bakić s.r.**

Najudaljenije ljudsko stanište

Novi Zeland

Uz dužno poštovanje prema najvećim i glavnim gradovima, pričamo priču o Novom Zelandu s pričom o području Wahupunama, jednom od najljepših krajolika na svijetu. Wahupunama je krajolik prekrasne prirode koji se proteže od plaža divlje obale Tasmanskog mora pa sve do visokih planinskih vrhova okruženih ledom u južnim Alpama. Krajolikom dominiraju visoke planine i prekrasni južni fjordovi. Najveći utjecaj na formiranje jedinstvenog krajolika imala je glacijalna aktivnost koja je trajala stotinama tisuća godina. Zemljopisno područje nalazi se na jugozapadu Novog Zelanda.

Kad smo već kod najljepših krajolika, pravi trenutak je za najbolju destinaciju na svijetu i najbolju destinaciju na otoku – Milford Sound, fjord smješten na jugozapadu južnog otoka Novog Zelanda. **Radyard Kipling** nazvao ga je osmim svjetskim čudom.

Malo »običnih« informacija

Novi Zeland ima oko 4.900.000 stanovnika. Nacionalni simbol je ptica kivi, po kojoj su Novozelanci nezvanično dobili ime Kivi. Najveći grad je Ouckland, a drugi po veličini i glavni grad Novog Zelanda je Wellington. Zbog stoljetne izolacije Novog Zelanda ovdje su sačuvane mnoge endemske vrste biljaka i životinja. Preko 80% biljaka, oko 40% gljiva i lišajeva te preko 30% ptica pripada rijetkim vrstama. Na Novom Zelandu nema zmija, krokodila ili drugih otrovnih i opasnih životinja, osim samo jedne vrste otrovnog pauka koji živi na pješčanim plažama.

Postoji li bolji način da se ukratko objasni fascinantna i netaknuta priroda ove zemlje od podsjećanja da je poslužila kao fantastično mjesto za čuvenu trilogiju *Gospodar prstenova* i *Hobit*, novozelandskog redatelja **Petera Jacksona**. Danas je selo Matamata, odnosno Hobbiton, u kojem su snimljene određene scene vezane za selo Hobita, prava turistička atrakcija.

Zvuči vrlo primamljivo otići na ovo najudaljenije naseljeno mjesto.

Gorana Koporan

Ne mogu se sa sigurnošću sjetiti jesam li ikada podijelila razmišljanje da neki ljudi, kada žele objasniti koliko je neko mjesto udaljeno, ili kada žele nekoga ili nešto skloniti, koriste neka udaljena, daleka i zabačena mjesta. U pravilu ta mjesta zvuče zabavno. Tako je moja prošla direktorica uvijek govorila kad je netko »pao s Marsa«, kad se činilo kao da ne zna gdje se nalazi ili kad netko nije obaviješten o temi o kojoj govorimo – da je taj netko iz Zavidovića. Bilo mi je čudno jednom proći kroz Zavidoviće. Ovdje kod nas sam čula da ljudi u sličnom kontekstu govore da je netko iz Čičova.

Kao prekrasan kraj svijeta

Međutim, sa svim tim udaljenim mjestima, da sada želim pobjeći od svega, u najudaljenije ljudsko stanište na zemlji u odnosu na Europu, otišla bih na Novi Zeland jer je ovaj mladi otok upravo ta najudaljenija točka. Smješten u jugozapadnom dijelu Tihog oceana. Novi Zeland se sastoji od dva glavna otoka, Sjevernog i Južnog otoka, ali i mnogih manjih. Sjeverni otok ima blažu i topliju klimu i sadrži sve vulkane ove zemlje, kao i većinu termalnih aktivnosti, uključujući gejzire, termalne rijeke i bazene s kipućim blatom. Krasi ga bujnost i veliko zelenilo, što je posljedica vulkanskog tla, ali i redovitih padalina. Južni otok se iznimno razlikuje od Sjevernog otoka. Glavna značajka ovog otoka su južne Alpe, koje se protežu cijelom dužinom otoka.

Cijeli Novi Zeland pun je jedinstvenih i prekrasnih krajolika, stjenovitih obala, prostranih plaža, prašuma, ledenjačkih jezera i mnogih »nevjerojatnih« divljih životinja. Sve je to na području koje je jedva veće od Britanije ali ima samo 4,4 milijuna stanovnika. Od toga se polovica nalazi u tri najveća grada: Oaklandu, Wellingtonu i Christchurchu.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Festival hrvatskih duhovnih pjesama

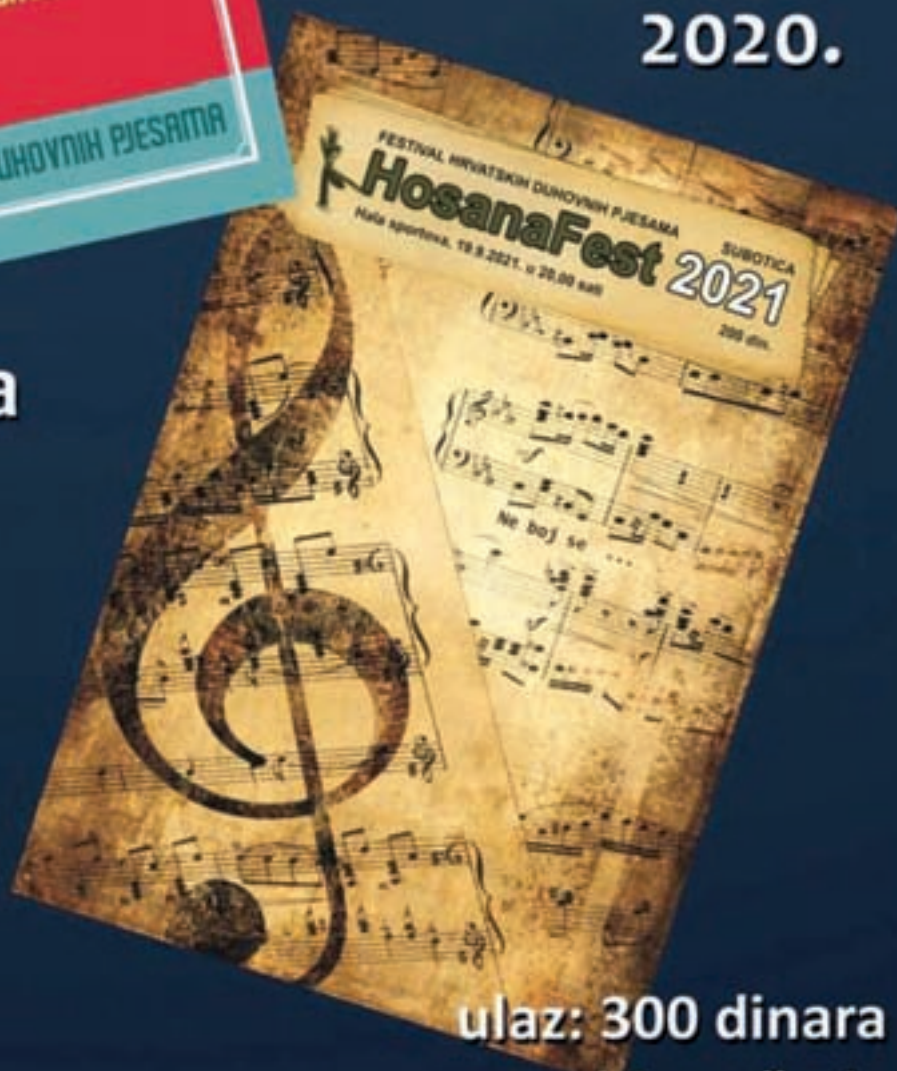
HosanaFest

DVIJE VEČERI FESTIVALA

**Hala sportova
subota,
18.9.2021.
20,00 sati
pjesme sa
HosanaFesta
2020.**

**Hala sportova
nedjelja,
19.9.2021.
20,00 sati
pjesme sa
HosanaFesta
2021.**

**ulaz: 300 dinara
za obje večeri**